ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 43 (2403)
3 чэрвеня 1969 г. АЎТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

УСЕСАЮЗНАЕ СВЯТА ПАЭЗІІ

Трэці раз на Пскоўшчыне праводзіцца Усесаюзнае пушкінскае свята паэзіі. Сёлета яно супала са 170-й гадавінай з дня нараджэння вялікага рускага паэта.

Адкрылася свята 30 мая ў Пскове ўрачыстым пасяджэннем, у якім прынялі ўдзел госці з усіх куткоў савецкай зямлі, з многіх зарубежных краін. Уступным словам свята адкрыў І. Андронікаў. Аб велічы паэта, аб яго ўплыве на развіццё ўсёй сусветнай літаратуры гаварыла вядомая балгарская паэтэса Э. Баграна. Словы ўдзячнасці і пашаны да вялікага паэта гучалі на розных мовах. Выступалі рускія паэты В. Фёдараў і М. Дудзін, беларус П. Броўка, латыш А. Веян, малдаванін П. Боцу, літаратуразнаўца з Камеруна Бернар Фанлон, пісьменнікі Саці Кумар з Індыі, Адольфа Эрэра Гарэта з Коста-Рыкі і іншыя.

Потым літаратары сустракаліся з чытачамі горада, а ўвечары накіраваліся ў Пушкінскія Горы, зрабілі экскурсію па пушкінскіх мясцінах.

1 чэрвеня на зялёнай паляне перад уваходам у Пушкінскі запаведнік адбылося вялікае паэтычнае свята. Удзельнікі яго гаварылі аб велізарным гістарычным значэнні Пушкіна, аб непарушнай дружбе народаў і літаратур нашай Радзімы. І зноў, і зноў гучалі вершы савецкіх і замежных паэтаў.

Тысячы і тысячы людзей бываюць у гэтыя дні ў Міхайлаўскім і Трыгорскім, ля магілы вялікага паэта ў Святагорскім манастыры, наведваюць пушкінскія мемарыяльныя музеі.

Пушкінскае ўсесаюзнае свята паэзіі працягваецца. Закончыцца яно 5 чэрвеня ўрачыстым пасяджэннем ў Маскве, у Канцэртнай зале імя Чайкоўскага.

НАДЗЁННАЕ, неадкладнае

НА МАРШРУТАХ ГАСТРОЛЬНАГА ЛЕТА

У КАНЦЫ вясны чыгуначнікі і вадзіцелі міжгародных грузавых машын прымаюць незвычайныя багажы—каралеўскія троны і каржакаватыя пні, кулямёты і палявыя тэлефоны, дзіўныя вулічныя ліхтары і мудрагелістыя лесвіцы... Гэта пераязджаюць у новыя гарады тэатры—са сваімі касцюмамі, дэкарацыямі, бутафорыяй. Звычайна на гастролі выпраўляецца ўся акцёрская трупа. І там, у новым горадзе, адбываецца сапраўднае тэатральнае свята.

Так, адкрыццё летняга гастрольнага сезона—свята. Для тэатра і для яго прыхільнікаў. Самі ж гастролі—гэта складаная і высакародная праца, якая вымагае ад усіх у калектыве маральнага і фізічнага напружання. Маральнага, бо не заўсёды ўдаецца адразу заваяваць публіку новага горада і прайсці няпростае выпрабаванне на знаёмства. Фізічнага, бо звычайна на гастролях тэатр амаль штодзённа дае па два прадстаўленні—або раніцай і ўвечары, або на базе і на выязной пляцоўцы.

У Міністэрстве культуры БССР нам паведамілі, што сёлета тэатры ўдумліва і патрабавальна паставіліся да гастроляў—дакладна распрацавалі маршруты і тэрміны, правялі сходы і вытворчыя нарады, на якіх удакладнілі абавязкі кожнага артыста і супрацоўніка, нанова адрэпеціравалі некаторыя спектаклі, стварылі партатыўнае афармленне для выязных прадстаўленняў. Прадугледжана абслугоўванне «глыбінкі»—у раёнах, на новабудоўлях і ў калгасных вёсках будуць выступаць артысты славутых тэатраў імя Я. Купалы і імя Я. Коласа, тэатра юнага гледача, Рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага. Са сцэнічным мастацтвам нашай рэспублікі пазнаёмяцца гледачы Львова і Харкава (Брэсцкі тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі), Смаленска і Калінінграда (тэатр оперы і балета), Пскова (Магілёўскі абласны тэатр музкамедыі) і Кішынёва (Рускі тэатр), Нікалаева і Херсона (Гомельскі абласны тэатр), Луцка (Гродзенскі абласны тэатр) і Сумаў (Магілёўскі абласны драматычны тэатр).

Гастрольная праграма—вялікая. І фінансавыя планы прадстаіць выканаць немалыя. Тут поспех будзе спадарожнічаць тым калектывам, дзе добра прадуманы кожны дзень лета. А добра прадуманы дзень у тэатры—гэта такі, які дае максімум эфекту пры ўважлівых адносінах ад акцёрскай працы. Бо яны, артысты, зрэшты нясуць на сабе галоўны цяжар і высокую радасць творчасці. Відаць, не варта ганяцца за тым, каб кожны акцёр кожны вечар дзе-небудзь абавязкова выступаў, не маючы часу на адпачынак. Між тым, скажам, дырэкцыя Акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы збіраецца наладзіць за месяц гастроляў у Магілёве амаль трыццаць выязных спектакляў. Ці разумна прымушаць ветэранаў-купалаўцаў і моладзь трупы іграць з такім празмерным напружаннем! Гэта ж не можа не адбіцца і на якасці спектакляў увогуле, і на выступленнях асобных артыстаў.

Клопат пра «колькі» ў час гастроляў не павінен адсоўваць на другі план клопат пра «што» і «як». Мабыць, гэта не вельмі радуе артыстаў, калі ў Баранавічах, напрыклад, гледачы, успамінаючы гастрольныя выступленні сталічных тэатраў, бывае, гавораць так: а, гэта той, што бярэ «Мільён за ўсмешку» (ці, скажам, той, што гуляе «Вяселле на ўсю Еўропу»). Тэатр — кафедра, з якой у мастацкай форме даюцца жыццёва праўдзівыя і хвалюючыя ўрокі, хай сабе іграецца высокая трагедыя драматурга-класіка ці вадэвіль цяперашняга літаратара-дэбютанта. Калі калектыў стала працуе ў родным горадзе, ён аберагае сваю рэпутацыю і асцярожна ўводзіць у рэпертуар далёкія ад драматургічнай дасканаласці п'есы, накштант «Дзесяці сутак за каханне», падкрэсліваючы, што гэта, канечне, не галоўны кірунак творчасці. На гастролях жа аблегчаны варыянт рэпертуару лічыцца кіраўнікамі некаторых тэатраў апраўданым. Гэта памылка. Зразумела, сёння вы можаце іграць гарэзлівы вадэвіль, заўтра сямейную драму, а там, нарэшце, і маштабны твор глыбока ідэйнага зместу і яркіх характараў. Але трэба памятаць, што сістэма спектакляў павінна весці тэатр і гледача да асэнсавання галоўных праблем сучаснасці, рэальнага жыцця народа, надзённых пытанняў, якія хвалююць чалавека па-за сценамі тэатра. Ды і гледачы, асабліва моладзь, з вялікай цікавасцю сустракаюць сцэнічныя творы, дзе канфліктам паміж дзеючымі асобамі рух дае спружына сюжэтных перыпетый, пачэрпнутых у працоўным жыцці. Гэтае жыццё тыя, што сядзяць у зале, ведаюць з уласнага вопыту і хочуць асэнсаваць яго разам з мастакамі тэатра, у эмацыянальна-эстэтычным яднанні з ім .

Гастралёр—гэта не толькі шаноўны госць; у мастацтве ён заўсёды—агітатар і выхавацель. Новыя ўражанні, якія нясуць гледачам у часе гастроляў тэатры, павінны мець выразны ідэйна-выхаваўчы зарад. Спасылкі на тое, што нібы лета—час адпачынку і таму ад мастацтва, маўляў, чакаюць, пераважна пацехі, прыніжаюць грамадзянскую місію тэатра. І фінансавыя пацвярджэнні такіх меркаванняў сведчаць аб нечым іншым,—аб тым, што мы, бывае, забываемся на вядомы заклік не ісці за любым чытачом і гледачом, а весці яго наперад, раскрываючы перад ім хараство і глыбіню сапраўднага мастацтва.

Добра было б, каб, падводзячы вынікі гастрольнага лета 1969 года, наша грамадскасць магла сказаць, што беларускае сцэнічнае мастацтва шырокім фронтам і на высокім узроўні крочыла да гледача і несла ўзоры акцёрскага і рэжысёрскага майстэрства да нашых суседзяў, у РСФСР і на Украіну. Для гэтага мастак і арганізатар павінны кіравацца прынцыпамі партыйнага падыходу да працы і ацэньваць зробленае вышэйшымі крытэрыямі сацыялістычнага мастацтва.

ГОСЦІ БЕЛАРУСІ

У гарадах рэспублікі ў першыя дні чэрвеня адкрылі гастролі тэатры з Расійскай Федэрацыі і Украіны. У Мінску Ленінградскі акадэмічны тэатр камедыі паказаў спектаклі, якія раскрываюць вялікі талент нядаўна памёршага мастацкага кіраўніка гэтай трупы народнага артыста СССР М. П. Акімава, — «Званок у пустую кватэру», «Нічога не здарылася» і «Стракатыя апавяданні». Сёння адкрываецца заслона ў зале купалаўскага тэатра, на сцэне якога дае прадстаўленні калектыў драматычных артыстаў з Нікалаева. У ліпені ў сталіцу Беларусі прыедуць Кіеўскі тэатр аперэты, Смаленская драма і музычна - драматычны тэатр з Чарнігава.

У Віцебску і Гомелі сёлета гастраліруе ўкраінская трупа з Запарожжа. Гродна і Брэст наведваюць Сызранскі драматычны і Валынскі музычна - драматычны імя Т. Шаўчэнкі тэатры. Калектыў з Драгобыча чакаюць у Бабруйску і ў Магілёве.

Мікалай ЖУКАЎ,
народны мастак СССР

МОЙ ЛЕНІН

Народны мастак СССР Мікалай Жукаў прысвяціў ленінскай тэме большую частку творчага жыцця. Яго работы добра вядомы ў Савецкім Саюзе: яны экспанаваліся на самых значных выстаўках, шырока публікаваліся ў газетах і часопісах. Вялікую папулярнасць заваявалі малюнкі, прысвечаныя дзяцінству і юнацтву Уладзіміра Ульянава, тэме «Ленін і дзеці», «Ленін і Армія». Апошняя тэма — не выпадковая з'ява ў творчасці мастака: вось ужо чвэрць стагоддзя ён — нязменны кіраўнік студыі ваенных мастакоў імя М. Б. Грэкава. Мікалай Жукаў поўны творчых задум. Сваімі думкамі і планамі ён дзеліцца з карэспандэнтам АДН.

КОЖНЫ раз, калі прыступаеш да работы над вобразам Леніна, усведамляеш вялікую адказнасць перад народам. Задумваешся: а ці скажаш што-небудзь новае? І кожны раз крытычна аглядаеш тое, што ўжо зрабіў. Я прысвяціў ленінскай тэме трыццаць гадоў жыцця, зрабіў 1 500 малюнкаў, але гэтая тэма здаецца невычэрпнай. Я часта задумваюся, якія жыццёвыя сілы далі ўзлёт творчаму генію Леніна і ў пошуках адказу звяртаюся да сям'і Ульянавых.

Гэта была на дзіва прыгожая сям'я. І сваё захапленне гэтымі людзьмі, якія выхавалі будучага пралетарскага правадыра, мне хочацца перадаць у малюнках, прысвечаных дзяцінству Валодзі Ульянава. Каб пазбегнуць усялякай сентыментальшчыны, саладжавасці, я імкнуся ў дзіцячым аблічча падкрэсліць тыя рысы, якія пазней сталі галоўнымі ў характары Ільіча.

Так я шукаў адзіны для сябе вобраз Леніна, бо, на вялікі жаль, я не бачыў яго. Згодзен, што ў кожнага з нас свой Ленін. За трыццаць гадоў у мяне склалася сваё ўяўленне аб Ільічы, я ведаю, як ён хадзіў, усміхаўся, гаварыў. У гэтым мне памаглі дакументальныя кінакадры і фатаграфіі, сведчанні людзей, якія асабіста ведалі Леніна.

З гадамі ў мяне выпрацавалася прафесіянальная ўпэўненасць: вось так ён мог павярнуцца, так усміхацца, а вось так не мог, адразу з'яўлялася адчуванне няпраўды. Гледзячы на свае раннія работы, я разумею зараз, што ў іх не заўсёды праяўляліся мае асабістыя адносіны да Леніна. Міжвольны ўплыў аказвалі на мяне экранныя работы Максіма Штрауха і Барыса Шчукіна: акцёры былі на дзіва дакладныя і тонкія ў стварэнні вобраза Леніна. Зараз я разумею, што калі б працягваў карыстацца экраннымі вобразамі Ільіча, дык не здолеў бы расказаць сваёй праўды пра Леніна, не здолеў бы расказаць таго, што мяне як чалавека хвалюе і кранае ў ім.

І ўсё-такі Ленін ёсць Ленін. Яго твар, які быццам увабраў спрадвечную мудрасць, яго востры і пранікнёны позірк здаюцца неспасцігальнымі кожны раз, калі перад табой чысты ліст паперы. За трыццаць гадоў я паспеў пабываць ва ўсіх мясцінах, звязаных з імем Леніна, там, дзе ён нарадзіўся, жыў, адпачываў, хаваўся ў падполлі. Гэта дало мне вельмі каштоўны матэрыял, прасвятліла многія моманты ў жыцці і дзейнасці Уладзіміра Ільіча. Мастак, які ўсведамляе сваю адказнасць перад ленінскай тэмай, павінен стаць падобным на гісторыка: збіраць дакументы, сведчанні відавочцаў, вывучаць рэвалюцыйны рух.

Я глыбока ўпэўнены, што толькі творчае асэнсаванне ленінскіх ідэй можа прывесці да сапраўднай мастацкай праўды. Мне асабіста вельмі памаглі сустрэчы з людзьмі, якія сустракаліся з Леніным. Кожная сустрэча—гэта нейкая новая рысачка ў, здавалася б, ужо знаёмым вобразе. Я многім абавязаны У. Д. Бонч-Бруевічу, А. Д. Стасавай, Г. М. Кржыжаноўскаму, якія сваімі расказамі давалі стымул маёй творчасці. Кржыжаноўскі аднойчы прызнаўся, што ў яго выклікае недавер мастак або акцёр, які паказвае Леніна з засунутымі за камізэльку пальцамі. Я заўсёды імкнуўся вызваліцца ад шаблонаў, стандартных прыёмаў. Нельга проста змалёўваць з фатаграфіі, гэта робіцца фальсіфікацыяй не толькі дакумента, але і мастацкай творчасці.

У выяўленчым мастацтве ёсць свае «табу». Калі пэўныя тэмы маюць права на жыццё ў кіно і тэатры, дзе дзеянне развіваецца ў часе, дык мастак з патоку жыцця выхоплівае адно імгненне і трэба адразу ўдакладніць, наколькі гэтае імгненне адлюстроўвае агульную карціну.

У апошні час я ўсё больш задумваюся над тым, як па-рознаму ўспрымалі Леніна яго саратнікі і людзі, што бачылі яго адзін раз у жыцці. Ленін— не толькі правадыр, гэта і частка душы кожнага з нас. Па тварах, звернутых да Леніна на фатаграфіях, можна прачытаць нямала. Кожны раз, калі я звяртаюся да шматфігурнай кампазіцыі, мне хочацца падкрэсліць прастату, непасрэднасць Ільіча з людзьмі, яго абаянне. Яму заўсёды і ўсюды было зручна працаваць. Памятаю, як усхвалявала мяне фатаграфія, дзе Ленін, седзячы на прыступках, робіць нататкі ў час пасяджэння кангрэсу Камінтэрна.

Майму сэрцу вельмі блізкая тэма— Ленін і дзеці. Можа, таму, што я вельмі многа маляваў дзяцей. Або, можа, мяне падкупляе нейкая ласкавая мудрасць у адносінах Леніна да дзяцей. Тэму малюнка «Расказ пра будзёнаўцаў» падказаў мне Глеб Максімільянавіч Кржыжаноўскі: Ленін марыў аб тым часе, калі рускі селянін з каня перасядзе на трактар. На малюнку— Ільіч і вясковы хлапчук, які любуецца лялечным канём і, надзеўшы на сябе чырвонаармейскі шлём, бачыць сябе ліхім будзёнаўцам. А Ільіч уяўляе, як тысячы такіх хлапчукоў праз некалькі гадоў сядуць на трактары.

Кожны мастак стварае свой непаўторны вобраз Леніна. Узорам можа служыць цудоўная скульптурная і графічная «Лeніньяна» Мікалая Андрэева. У кіно, па-мойму, паспяхова працягвае традыцыі Штрауха і Шчукіна малады артыст Юрый Каюраў, які зняўся ў фільмах «У пачатку стагоддзя» і «Шостае ліпеня». Яго вобраз Леніна грашыць некаторымі недакладнасцямі, але я ўдзячны гэтаму акцёру за арыгінальны, самабытны стыль выканання, за адмаўленне ад шаблонаў, якія ўжо выпрацаваліся ў кіно. Усё гэта ўваходзіць у актыў нашай усесаюзнай Ленініяны, якая шырыцца з кожным днём.

Я ўпэўнены, што ленінская тэма дасць яшчэ не адзін высокі твор мастацтва. Іх створаць нашы аднагодкі, нашы дзеці і нашы ўнукі.

(АДН).



Ільіч.



У год пакарання смерцю брата.



Пасля сканчэння універсітэта.



Уладзімір Ульянаў. Самарскі перыяд.



Уладзімір Ільіч.

БЕЛАРУСКАЯ КНІГА Ў ВАРШАВЕ

Вось ужо каторы год у Варшаве наладжваюцца міжнародныя кніжныя кірмашы. Сёлета ў другой палове мая адбыўся 14-ы традыцыйны кірмаш, у якім удзельнічала 26 краін. У кірмашы прынялі ўдзел сорак савецкіх выдавецтваў, якія дэманстравалі каля трох тысяч назваў кніг. Самастойнымі экспазіцыямі, як і кожны год, былі прадстаўлены Беларусь і Украіна. Трэцяя асобная кампазіцыя, акрамя агульнасаюзнай, мяняе свайго гаспадара. На гэты раз у ёй прадставіла сваю кніжную прадукцыю Латвія.

Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» папрасіў галоўнага рэдактара Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку Уладзіміра Мікітавіча Яцко, які ўваходзіў у савецкую дэлегацыю ад Беларусі, адказаць на некалькі пытанняў.

— Уладзімір Мікітавіч, ці многа на кірмашы было прадстаўлена беларускіх кніг і якімі выдавецтвамі?

— Трэба сказаць, што з году ў год колькасць кніг, якія паказвае Беларусь, павялічваецца. Калі летась мы паказвалі каля шасцідзесяці назваў кніг, то сёлета ўжо сто. У асноўным гэта былі кнігі выдавецтва «Беларусь», але прадставілі некаторыя свае выданні таксама «Навука і тэхніка», «Вышэйшая школа», «Ураджай».

— Успомніце, калі ласка, некалькі асноўных выданняў, якія паказваліся на Варшаўскім кірмашы.

— Мінулы год, як вядома, для нашай рэспублікі быў юбілейны. Усе выдавецтвы працавалі напружана, палепшылася мастацкае афармленне і паліграфічнае выкананне кніг — адсюль і такі значны рост колькасці экспанатаў.

Выдавецтва «Беларусь» паказала два тамы «Очерков истории Коммунистической партии Белоруссии», кнігу Старшыні Савета Міністраў рэспублікі Ц. Я. Кісялёва «У брацкай сям'і народаў», серыю з шасці кніг, прысвечаную абласцям Беларусі, восем брашур-альбомаў аб народнай гаспадарцы, навуцы, асвеце, культуры, мастацтве, ахове здароўя і г. д. Экспанаваліся таксама «Анталогія беларускай народнай песні», зборнік казак «З рога ўсяго многа», альбомы «Беларусь Савецкая», «Узняты з руін», «Сярод тых палёў», «Крэпость-герой». Цэлы шэраг выданняў расказвалі пра партызанскі рух у Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, аб усенароднай барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі: «Партызанская рэспубліка» П. Калініна, «Сквозь огонь» Д. Цябута, «Руіны страляюць ва ўпор» І. Новікава, «Минские молодогвардейцы» І. Нікалаева і іншыя.

З іншых кніг гэтага выдавецтва, якія выклікалі асаблівую цікавасць наведвальнікаў, трэба адзначыць кнігі «Мая Беларусь» Т. Хадкевіча, «Наша рэспубліка» (складальнік Г. Конанаў), з мастацкай літаратуры — арыгінальнае выданне «Новай зямлі» Я. Коласа, двухтомнік М. Багдановіча і яго зборнік вершаў «Маладзік», зборы твораў М. Лужаніна, Я. Брыля, выбраныя творы А. Бачылы «Снежная балада», зборнік вершаў М. Калачынскага «Паясы», Н. Гілевіча «Лісце трыпутніка», кніжкі з серыі «Бібліятэка беларускай паэзіі», зборнікі твораў польскіх пісьменнікаў А. Міцкевіча, У. Сыракомлі, Я. Бранеўскай, Г. Мушынскай-Гофман на беларускай мове.

З кніг, прадстаўленых іншымі выдавецтвамі, прыцягвалі ўвагу «Материальная культура белоруссов» Х. Малчанавай і калектыўная праца «450 гадоў беларускага кнігадрукавання» — абедзве выдавецтва «Навука і тэхніка».

— Што паказаў гэты кірмаш? Якія вывады можна зрабіць?

— Калі гаварыць увогуле, то савецкія выдавецтвы штогод пастаўляюць у Польскую Народную Рэспубліку больш пяці мільёнаў кніг. І ў час гэтага кірмашу заключаліся кантракты. Былі заказы і на беларускія выданні. Прадстаўнікі польскіх і савецкіх выдавецтваў і кнігагандлёвых арганізацый абмяняліся інфармацыяй аб выпуску кніг да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Было шмат і асабістых сяброўскіх кантактаў.

ДРУГАЯ СУСТРЭЧА

НІКАЛАЕЎСКІ ТЭАТР імя ЧКАЛАВА У МІНСКУ

У памяшканні тэатра імя Янкі Купалы пачынаюцца гастролі Нікалаеўскага дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя В. П. Чкалава. Вось што расказаў мастацкі кіраўнік тэатра, заслужаны дзеяч мастацтваў УССР, лаўрэат прэміі імя М. Астроўскага, Анатолій Якаўлевіч Літко ў гутарцы з карэспандэнтам «Літаратуры і мастацтва» М. Гарэцкай.

— У Мінск тэатр імя Чкалава прыязджае другі раз. Першы раз мы былі ў сталіцы Беларусі ў 1953 годзе. Сёлета мы прывезлі ў Мінск 7 спектакляў. Сярод іх спектаклі аб нашых сучасніках і класіка. Гэта — «Балада аб разведчыку» Ю. Юроўскага, «Матросы» С. Ясных, «Нічога не здарылася» М. Гіндзіна і Г. Рабкіна, «Марыя Сцюарт» Ф. Шылера, «Руі Блаз» В. Гюго, «Дамы і гусары» А. Фрэдры, «У лясах» П. Мельнікава-Пячэрскага. Два з іх — «Марыя Сцюарт» і «У лясах» — мы паказвалі мінскаму гледачу і ў мінулы наш прыезд. Гэта спектаклі, якімі тэатр ганарыцца. Ідуць гады, мяняюцца выканаўцы, а спектаклі гэтыя складаюць наш «залаты фонд».

Мы пачынаем нашы гастролі «Баладай аб разведчыку». Спектакль гэты пастаўлены тэатрам да 50-годдзя Кастрычніка. П'есу напісаў былы галоўны рэжысёр Ю. Юроўскі. У аснове п'есы — сапраўдныя падзеі. Мы расказваем пра разведчыка Віктара Лягіна, ураджэнца Ленінграда, які ў сорак другім годзе з групай таварышаў быў накіраваны ў Нікалаеў, маючы дакладнае заданне: паралізаваць работу двух караблебудаўнічых заводаў, якія немцы пусцілі ў ход.

Лягін настолькі ўвайшоў у давер'е да немцаў, што быў прыняты на пасаду галоўнага інжынера. На працягу двух гадоў яго службы ні адзін карабель не выйшаў з докаў. Ляцелі кінгстоны, псаваліся механізмы, а вінаватых не было. Лягін стварыў на заводзе старанна законспіраваную і вельмі разгалінаваную арганізацыю. Рабочыя любілі гэтага надзвычай абаяльнага і добрага чалавека. Немцы паважалі яго за актыўнасць і акуратнасць. Сам Гімлер прыехаў у Нікалаеў, каб высветліць, чаму заводы не даюць караблёў.

Правал арганізацыі адбыўся чыста выпадкова. Адзін з удзельнікаў групы, якая падрывала аэрадром, моцна абгарэў і трапіў у бальніцу. Урач далажыла аб гэтым выпадку ў гестапа. Віктар Лягін прыйшоў адвеадаць таварыша і быў схоплены...

У Ленінградзе Герою Савецкага Саюза Віктару Лягіну пастаўлены помнік. Ёсць у горадзе на Няве вуліца яго імя. Жывуць там дачка і маці легендарнага разведчыка. Яны прыязджалі ў Нікалаеў на прэм'еру спектакля.

У Мінску мы будзем іграць не толькі гатовыя спектаклі, а і рэпеціраваць новыя. Калектыў прыступае да работы над «Трэцяй патэтычнай» М. Пагодзіна, прысвячаючы спектакль 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Для заслужанага артыста УССР Дзмітрыя Гутарава гэта будзе чацвёртая сустрэча з вобразам дарагога правадыра. Адначасова з гэтым будуць рыхтавацца спектаклі «Начная аповесць» К. Хаінскага, якім тэатр збіраецца ўдзельнічаць у дэкадзе польскай драматургіі, «Пад каштанамі Прагі» К. Сіманава, якая і сёння гучыць вельмі актуальна, і «Злачынства і пакаранне» Ф. Дастаеўскага.

Пасля гастроляў у Мінску мы выязджаем на месяц у Віцебск.

Другая сустрэча з Мінскам нас радуе і крыху палохае. Радасна ад таго, што мы зноў сустракаемся з патрабавальным і культурным гледачом, які нам вельмі палюбіўся, з вашай цудоўнай сталіцай. Нашы выступленні ў 1953 годзе прайшлі паспяхова, і Міністэрства культуры БССР дало згоду на нашы паўторныя гастролі. Ці зрабіў наш тэатр крок наперад, ці адпавядае ён патрабаванням сённяшняга дня, ці хвалююць яго спектаклі розум і сэрца — аб гэтым меркаваць гледачам.

У ПАРТАРГАНІЗАЦЫІ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Адбыўся партыйны сход Саюза пісьменнікаў БССР. Са справаздачай аб рабоце гаркома партыі выступіў першы сакратар ГК КПБ В. Шарапаў.

У абмеркаванні даклада прынялі ўдзел З. Азгур, М. Аляксееў, А. Асіпенка, І. Шамякін, У. Юрэвіч, А. Русецкі, П. Кавалёў, В. Ждановіч і інш.

Па абмеркаваным пытанні сход прыняў пастанову.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ



Пад заслону сёлетняга сезона Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР пазнаёміў гледачоў з новым балетам Я. Глебава «Выбранніца» (лібрэта А. Вярцінскага і А. Дадзішкіліяні). У праграме спектакля змешчаны выказванні аўтараў гэтага харэаграфічнага твора.

Балет «Выбранніца» — першая спроба перакласці творы Янкі Купалы на мову танца. Ён створаны па паэмах «Магіла льва», «Сон на кургане», «Драматычная паэма» (урывак), «Курган».

На прэм'еры галоўныя партыі выконвалі народная артыстка БССР А. Карзянкова, заслужаны артыст БССР Л. Чахоўскі, заслужаная артыстка РСФСР К. Малышава, артысты М. Грышчанка і Я. Батвінік. У балеце заняты салісты тэатра і вучні харэаграфічнага вучылішча. Пастаноўка спектакля заслужанага артыста РСФСР А. Дадзішкіліяні, дырыжор — народная артыстка БССР Т. Каламійцава, мастак — народны мастак БССР Я. Чамадураў.

На здымку, зробленым А. Лукашовым, сцэна з другога акта. У цэнтры — гераіня балета Наталка, партыю якой выконвае А. Карзянкова.

ЭСТРАДА

«ЛЯВОНІХА» — НАЗВА. А ТВОРЧАЕ АБЛІЧЧА?

Усіх нас моцна прывязаў да сябе тэлевізар. А стракатыя афішы на вуліцах запрашаюць на прэм'еры тэатра, філармоніі, эстрады, кіно. Усюды паспець немагчыма. А вось паглядзець праграму эстраднага рэвю, якое паказвае «Лявоніха», цяжка па іншай прычыне — часцей за ўсё гэты калектыў выступае за межамі рэспублікі. Прынамсі, злавіць «Лявоніху» ў Мінску нялёгка.

Мне пашанцавала — я трапіў на канцэрт, паглядзеў і хачу падзяліцца назіраннямі і думкамі з чытачамі і артыстамі.

Відавочна, у творчага кіраўніцтва філармоніі ды і ў кожнага ўдзельніка канцэрта было сур'ёзнае жаданне стварыць арыгінальную, адзіную па тэме і стылі праграму, адысці ад прывычнага шаблону. Будзем спадзявацца таксама, што цяперашняя праграма «Лявоніхі» — не канчатковы вынік пошукаў, а толькі іх пачатак і што патрабавальнае стаўленне да паказанай праграмы паслужыць ёй на карысць.

Звернемся да паняцця «рэвю». Нават з дапамогай некалькіх слоўнікаў і энцыклапедый цяжка будзе ўстанавіць дакладны змест і характар таго відовішча, якое так называецца.

Рэвю ўспрымаецца цяпер не так, як гэта было пры яго нараджэнні — у 30-х гадах мінулага стагоддзя, у Францыі. Тады і нарадзіўся тэрмін «рэвю» (агляд) як вызначэнне жанру відовішча са злабадзённа-сатырычным гучаннем. Пазней, у французскіх камедыйных тэатрах ствараліся спецыяльныя агляды, якія падводзілі вынікі года. Яны так і называліся — «рэвю канца года» і складаліся з асобных сцэн, эпізодаў, цыркавых або эстрадных нумароў, аб'яднаных агульнай думкай і «скразнымі» дзеючымі асобамі.

Наш час унёс свае карэктывы ў гэты від прадстаўленняў. Насыціў іх відовішчнымі эфектамі, увёў так званых «гёрлс» (ансамбль лёгка адзетых дзяўчат, якія выконваюць рытмічныя танцы), падначаліў плынь прадстаўлення сучаснаму бурнаму тэмпу.

У нашай краіне «рэвю» не атрымала шырокага распаўсюджання. І ўжываецца гэты тэрмін вельмі ўмоўна. Думаю, што і ў паказаным канцэрце няма падстаў вымаўляць пявучае слова «Лявоніха» з французскім пранонсам. Але якую ж задачу ставілі перад сабой аўтары і выканаўцы гэтага прадстаўлення? Чым жа тады «рэвю» адрозніваецца ад звычайнага канцэрта з удзелам той жа «Лявоніхі»?

Назва абяцае нам праграму, звязаную па сэнсе і па стылі, яркае відовішча, насычанае нацыянальнымі мелодыямі, танцамі. Няхай многае традыцыйнае будзе асэнсавана па-сучаснаму, нават стылізавана, але ў сутнасці сваёй захавае беларускі каларыт, непаўторны тэмперамент і той лірызм, які ўласцівы народнаму мастацтву. Спадзяешся пабачыць арыгінальны канцэрт, які можа быць пастаўлены толькі так і толькі ў Беларусі!

Але пастаноўшчыкі захоплены ідэяй стварэння «рэвю» — яны шукаюць ніці, якія могуць звязваць у адно ўсе нумары. І хоць «скразных» выступленняў у праграме некалькі, уражання адзінства гэтае эстраднае відовішча якраз і не пакідае.

Праз увесь канцэрт праходзіць невялікая танцавальная група. Яна нясе двайную нагрузку: службовую — гэта своеасаблівыя гёрлс, і самастойную, бо часам «забывае» пра абавязак знітоўваць нумары і паказвае зусім аўтаномныя танцы.

Склад групы невялікі, каля дзесяці артыстаў. Усе яны вельмі маладыя, абаяльныя і выступаюць весела, радасна. Іх танцы — і дапаможныя, і самастойныя — пакідаюць прыемнае ўражанне. Трымаць жа на сваіх плячах усю праграму ім пакуль што не ўдаецца.

У некаторых нумарах закладзены пэўны ідэйна-тэматычны сэнс.

Вось танцуюць тры пары — сельскі хлопец і дзяўчына, гарадскія рабочыя і... стылягі. Натуральна, апошнія пададзены ў сатырычнай абмалёўцы. Але манера іх «асуджэння» грэшыць па лініі артыстычнага густу, бо выканаўцы збіваюцца на прымітыўную карыкатуру. На нашай эстрадзе заўсёды ставілі і ставяцца такія нумары, але ж і ў іх трэба захоўваць свой стыль. Не варта побач са звычайнымі добрымі танцамі дэманстраваць адкрыта парадыйны стыль наогул, бо гледачы пры гэтым загадзя ведаюць, з каго ім трэба смяяцца, — і эмацыянальны зарад, нібы «зададзены» зале, траціцца марна, прападае і выхоўваючы эфект.

Другі танцавальны нумар — таксама сюжэтны. Паказаны лёс так званага маленькага чалавека ў капіталістычным свеце. Гэты «маленькі чалавек» — Чаплін (у нумары такіх Чаплінных... чатыры) сутыкаецца з ахоўнікам закона — паліцменам. Узнікаюць розныя забаўныя моманты. Нумар гэты па-эстрадному цікавы, харэаграфічна завершаны, але ў праграме «Лявоніхі» ён чужародны, як «цытата» з іншага рэвю, да таго ж і не новы — колькі вандруе па эстрадзе Чаплінных!..

Спробу звязаць нумары канцэрта ў адзінае робяць таксама спевакі Н. Халезін і С. Машынскі. Яны тройчы з'яўляюцца на сцэне і нават пачынаюць свае выступленні як... чытальнікі. Але іх канферанс выглядае звычайным жартаўлівым дадаткам да праграмы, якая магла б абысціся і без яго. Весялосці хапае ў нумарах без прымусовага гумару «сярэдняга ўзроўню»! Ды, выключыўшы гэты гумарыстычны дадатак, рэжысура «Лявоніхі», відаць, палічыла б, што нельга тады і ўжываць слова «рэвю» на афішы. Толькі гэтым можна тлумачыць пераўвасабленне вакалістаў у канферансье...

Не выратоўвае рэвю і мім В. Колесаў, які ў адпаведнасці з заданнямі рэжысуры часам замяняе танцавальную групу і вакалістаў-чытальнікаў у якасці трэцяга «скразнога» персанажа. Тэхніка пантамімы ў артыста даволі адпрацаваная, але не зусім самастойная — ён пераймае многія прыёмы і стыль вядомага Марселя Марсо.

У канцэрце прымаюць удзел артысты добрага прафесіянальнага ўзроўню — балетная пара Л. Родзіна і Г. Мартынаў, артыстка Л. Кармальская і спявак Э. Міцуль. Гэта — вопытныя выканаўцы і яны (за выключэннем Э. Міцуля) будуюць свой рэпертуар на беларускім матэрыяле. І гэта добра — гледачы бачаць на эстрадзе арыгінальныя нумары, а артысты маюць магчымасць раскрыць сваё непаўторнае мастацкае аблічча.

Паўтараю, мы цяпер бачым мноства праграм па тэлебачанні, дзе вядучыя розных артыстычных жанраў і ў розных канцэртных масках спрабуюць (бывае, паспяхова, бывае, наадварот!) надаць канцэрту адзінства. А ў цырку нават з'явіўся Несцерка ў такой ролі. Арыгінальнасць тут знайсці цяжка, для гэтага патрэбна мабілізаваць і літаратараў, якія маглі б прапанаваць цікавы сюжэт і новыя персанажы, і эстрадных рэжысёраў. Ім варта паглядзець, як і што зроблена было для «Лявоніхі» рэжысёрам Ю. Ужанцавым і тэкставіком М. Алтуховым, і пашукаць больш значны мастацкі ход, які б сапраўды надаваў праграме калектыву характар «рэвю».

Барыс ВІШКАРОЎ.

АРХІТЭКТУРА

КАМФАРТАБЕЛЬНЫ СТАНДАРТ

На Паркавай магістралі Мінска, амаль насупраць Палаца спорту, вырасла трынаццаціпавярховая гасцініца «Юбілейная». Яна шмат у чым адрозніваецца ад пабудаваных раней. Да таго ж «Юбілейная» — адзін з першых запланаваных будынкаў на правым баку Паркавай магістралі і ўздоўж былой Калгаснай вуліцы.

Гаварыць пра ўвесь задуманы ансамбль сёння, зразумела, зарана, а вось пра гасцініцу «Юбілейная» — трэба. Скажам адразу: новая гасцініца можа быць залічана ў актыў нашых дойлідаў. Гэта значны і цікавы твор. Але ёсць у ім і недахопы, якіх у далейшым пры праектаванні будынкаў такога тыпу, на наш погляд, трэба пазбягаць.

Высокая, у параўнанні з астатняй забудовай Паркавай магістралі, гасцініца з'яўляецца тут архітэктурнай дамінантай — яна першая прыцягвае да сябе ўвагу. І пасля таго, як звыкаешся з яе маштабамі (а яны ўражваюць!), міжволі заўважаеш і некаторыя недарэчнасці.

Пастаўленая перпендыкулярна да вуліцы, «Юбілейная» здаецца плоскай, дэкаратыўнай, быццам намаляванай на гіганцкім папяровым аркушы.

Будынак сабраны з панеляў. Для гасцінічнага будаўніцтва ў Мінску гэта навіна, хаця ўвогуле панельныя дамы (жылыя, адміністрацыйныя, прамысловыя) сёння з'ява будзённая — яны нават прымільгаліся сваімі прасталінейнымі, рацыянальнымі сілуэтамі, нейтральнымі па настроі. Часта розніца паміж панельнымі дамамі толькі ў геаметрычных каэфіцыентах. Вось і ў гасцініцы «Юбілейная», на мой погляд, ёсць нешта ад стандартнай мікрараённай забудовы — яна выпадае з агульнага ладу суседніх будынкаў Палаца спорту, Дома мадэляў, «Белпрампраекта».

Шкодзіць выгляду будынка аднастайная сіметрыя стужак панеляў і шкла. Яна не падкрэслівае «камунальную функцыю» будынка, а наадварот — стварае ўражанне, быццам за шклом — не асобныя пакоі, а доўгія (ад адной тарцовай сцяны да другой) памяшканні накшталт цэхавых ці лабараторных. Самае ж дзіўнае, што добрая трэць дванаццаці шкляных стужак не служыць свайму прызначэнню — прапускаць у пакоі сонечнае святло, ахоўваць іх ад дажджу, сцюжы і г. д. Ліставым шклом пакрыты бетонныя прасценкі паміж вокнамі і нават велізарная плошча на глухой сцяне ліфтавай шахты. Гэтую акалічнасць мы зразумелі б, калі б будынак быў эксперыментальны. Эрзац-пластык са шкла, да таго ж узяты ў драўляныя рамы, зусім не ўпрыгожвае будынак.

Зразумела, у кожнага збудавання ёсць выйгрышныя і пройгрышныя ракурсы: з адных пунктаў будынак або помнік глядзіцца больш, а з другіх — менш выразна. Але паспрабуйце знайсці такі пункт, з якога б «Юбілейная» выглядала добра. Адкуль ні паглядзіце на яе — з плошчы Свабоды, з боку Нямігі, з-за Свіслачы і з іншых пунктаў, адусюль гасцініца глядзіцца нейтральным і няўтульным будынкам. Крыўдна, вельмі крыўдна, што ў свой час не ўлічылі гэтага аўтары праекта — архітэктары Я. Бенядзіктаў, У. Начараў і інжынер В. Кантаровіч.

Калі набліжаешся да «Юбілейнай», яе высокі паралелепіпед здаецца нібы заціснутым двухпавярховымі плоскімі прыбудовамі рэстарана і гаспадарчых памяшканняў. Штучнае і архітэктурнае спалучэнне гасцініцы і рэстарана. Калі яшчэ ў вырашэнні іх агульнага першага паверха ёсць нешта аднолькавае, што звязвае аб'ёмы ў цэлае, дык пра лінію другога паверха гэтага не скажаш. Аддзелка і вокны рэстарана вырашаны непрапарцыянальна з панелямі і вокнамі гасцініцы. Праўда, невялічкая пляцоўка з басейнам і маладымі дрэўцамі, якая аддзяляе тратуар ад рэстарана, трохі змякчае названыя недарэчнасці, але не настолькі, каб іх не заўважаць. Павільён рэстарана, калі б ён стаяў асобна, можна было б назваць прыгожым. Але, прылеплены да гасцініцы, ён і сам неяк прынізіўся, страціў лёгкасць і нават «прызямліў» свайго вялікага суседа. А прыбудова, якая «падпірае» гасцініцу з другога боку, здаецца яшчэ больш недарэчнай. Мабыць, праектуючы гасцініцу, аўтары дбалі толькі аб самім будынку і выпусцілі з-пад увагі асяроддзе у якім яму стаяць. Бо інакш як жа растлумачыць, што гэтую вельмі ж трафарэтную «каробку» (яна, дарэчы, перашкаджае разгледзець сам гмах гасцініцы) паставілі яны ў тым месцы адной з самых прыгожых у будучым магістраляў, якое лічыцца «брамай» у цэнтр горада. Адсюль пачынаецца знаёмства з архітэктурай сталічнага цэнтра для тых, хто ўязджае ў Мінск з гэтага боку. Вось і атрымліваецца, што пачынаецца яно з тыльнай сцяны гасцініцы. Цяжка зразумець, чым кіраваліся аўтары, аб'ядноўваючы ў «ансамбль» вітражнае шкло, шматок сцяны, абліцаваны чорнай пліткай і атынкаваную прыбудову з квадратнымі вокнамі, з глухой бакавой сценкай, аб якую «разбіваецца» стужка вакон першага жылога паверха. Цяжка лічыць, што гэта — аптымальны варыянт.

Як правіла, у кожным будынку інтэр'еры адпавядаюць знешняй архітэктуры. Не выключэнне з правіла і будынак «Юбілейнай». Хіба толькі, што на адміністрацыйным паверсе (дакладней кажучы — у холе гасцініцы) не адчуваецца таго аскетызму, якім прасякнуты жылыя паверхі і знешняе аблічча будынка. Вестыбюль ажыўлены досыць цікавым мазаічным пано. Багатае аздабленне хола армянскім туфам, мармурам, чырвоным дрэвам, вытрыманае ў мяккіх тонах, выглядае прыгожа, элегантна. Гэта бадай што адзінае месца ў гасцініцы, якое мае свой характар і стварае свой настрой.

Планіроўка паверхаў — аднолькавая: па цэнтры хол, а паабапал калідоры з нумарамі. Пра пакоі нічога асаблівага не скажаш, бо яны не пярэчаць прынятаму стандарту гасцінічнага камфорту. Светлыя, вытрыманыя ў спакойнай колернай гаме, абсталяваныя зручнай нямецкай мэбляй. А вось холам на паверхах — яўна бракуе ўтульнасці. У гасцініцы «Юбілейная» сцены холаў на паверхах пафарбаваны ў такі ж колер, як і ў пакоях. Мэбля — такая ж аднатыпная. Атмасферу сумнага стандарту не развейваюць ні дываны, ні кветкі.

Не пашанцавала і інтэр'ерам рэстарана і кафэ. Тут скарыстаны і чаканка па метале, і кераміка, і апрацаванае дрэва. Кожны з элементаў аздаблення паасобку прывабны. Але агульнага вобраза яны не ствараюць Бо сама зала спланавана так, што любы элемент дэкору міжволі згубіцца ў ёй. Памяшканне, якое нагадвае літару «Г», падобнае да залы чакання на вакзале. (Між іншым, залу чакання нагадваюць многія рэстаранныя памяшканні ў Мінску) Няма утульнасці — і тут ніякі дэкор не паможа. У кафе побач са шклом і армянскім туфам — абстрактныя кампазіцыі па белай тынкоўцы. Цікавыя самі па сабе, можа, яны і былі б дарэчы, скажам, дзе-небудзь у парку, але тут, у зале кафе, ніякіх пачуццяў не выклікаюць, ніякага настрою не ствараюць.

Няхай не зразумеюць мяне, быццам я наўмысна сабраў тут адны толькі адмоўныя ўражанні, каб раскрытыкаваць будынак. Падкрэслю, «Юбілейная» мае ўсё, што павінна мець сёння камфартабельная гасцініца. Тут будзе зручна жыць гасцям сталіцы. Але мне хацелася завастрыць увагу на пытанні, чаму гэтая зручная гасцініца, набыўшы «сучасны» выгляд, не набыла вельмі істотнай якасці — свайго непаўторнага аблічча, каб мы па праве маглі ацаніць яе на выдатна. Мне здаецца, гэтую акалічнасць неабходна ўлічыць, ствараючы яшчэ адну запланаваную непадалёк гасцініцу і астатнія будынкі запраектаванага ансамбля. Толькі самакрытычна ставячыся да кожнай новай работы, дойліды і будаўнікі здолеюць выпраўляць памылкі — вялікія і малыя, каб паспяхова развіваць наша горадабудаўніцтва, нашу архітэктуру.

К. ТАРАСАЎ,
інжынер.

ПЕРАМАГЛІ АРХІТЭКТАРЫ БЕЛАРУСІ

Падведзены вынікі ўсесаюзнага закрытага конкурсу на лепшае архітэктурна-планіровачнае і аб'ёмна-прасторавае рашэнне забудовы цэнтра г. Мінска.

У конкурсе прынялі ўдзел праектныя інстытуты «Мінскпраект», «Белдзяржпраект», ЦНДІП (горадабудаўніцтва) (Масква), Дзяржграмадзянбуда, Дзяржбуда СССР (Масква) і Маскоўскі архітэктурны інстытут.

Журы конкурсу пад старшынствам намесніка старшыні Дзяржграмадзянбуда СССР доктара архітэктуры Н.В. Баранава аднадушна прысудзіла першую прэмію аўтарскаму калектыву «Мінскпраекта» ў саставе архітэктараў Э. Афанасьевай, Г. Горынай, Е. Дзятлава, В. Ігнацьева, І. Кароль, Н. Шпігельмана, інжынераў Л. Кантаровіча, Д. Краўцова пры ўдзеле архітэктараў В. Бурага, В. Бабенкі і макетчыка Б. Баяровіча.

Другая прэмія прысуджана аўтарскаму калектыву «Белдзяржпраекта» ў саставе архітэктараў Г. Булдова, Ю Глінкі, Я. Ліневіча, інжынераў Л. Каўчынскага, О. Носава-Белякова пры ўдзеле іншых архітэктараў, інжынераў і тэхнікаў.

Улічваючы наяўнасць у іншых праектах раду цікавых творчых прапаноў, журы палічыла неабходным адзначыць заахвочвальнымі прэміямі аўтарскія калектывы інстытутаў ЦНДІП (горадабудаўніцтва) (Масква) і Маскоўскага архітэктурнага.

На аснове вынікаў конкурсу «Мінскпраекту» даручана скласці ўдакладненае заданне для канчатковага праекта дэталёвай планіроўкі і забудовы цэнтра сталіцы рэспублікі. Пасля зацвярджэння гэтага задання інстытуту трэба будзе ў сціслыя тэрміны завяршыць складанне праекта.

Галоўнае развіццё цэнтра намечана ўздоўж ракі Свіслач у паўночна-заходнім (Паркавая магістраль) і ў паўднёва-ўсходнім напрамках. Асноўны архітэктурны ансамбль горада будзе створан у раёне Цэнтральнай плошчы і плошчы Свабоды.

БЕЛТА.

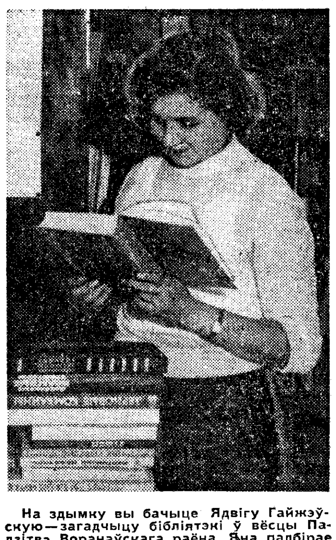
САБРАЛІСЯ СЯБРЫ КНІГІ

У кафэ «Агеньчык», што ў Гомелі, сабраліся сябры кнігі — актыўныя грамадскія распаўсюджвальнікі літаратуры па розных галінах ведаў, камсамольскія актывісты, работнікі аблкнігагандлю, пісьменнікі, госці з Чарнігава.

Першае слова — дырэктару Гомельскага аблкнігагандлю С. Гаўрыленку, які расказаў пра работу грамадскіх распаўсюджвальнікаў кніг. Пра новыя формы прапаганды кнігі гаварылі сакратар камітэта камсамола Чарнігаўскага педінстытута В. Велігодскі і намеснік дырэктара аблкнігагандлю Л. Аронаў. Свае творы кнігалюбам прачыталі гомельскія паэты Ю. Фатнеў і Л. Дземянцей.

Лепшым грамадскім распаўсюджвальнікам кніг былі ўручаны граматы, значкі і падарункі.

М. ШУР,
начальнік гандлёва-асартыментнага аддзела Гомельскага аблкнігагандлю.



На здымку вы бачыце Ядвігу Гайжэўскую — загадчыцу бібліятэкі ў вёсцы Падзітва Воранаўскага раёна. Яна падбірае літаратуру для бібліятэк-перасовак, якіх у брыгадах калгаса «Дружба» працуе тры. Бібліятэка зараз абслугоўвае 400 чытачоў.

Фота М. КАРЖУЕВА.

ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ КЛУБА

Зусім нядаўна рабочыя саўгаса «Дунілавіцкі» адсвяткавалі наваселле — уступіў у строй новы Дом культуры. У ім вялікая глядзельная зала — амаль на чатырыста месц, прасторнае фае, добрыя пакоі для заняткаў гурткоў мастацкай самадзейнасці.

Шмат чаго зроблена ў новым Доме культуры. Аформлены маляўнічы стэнд, які расказвае аб сацыялістычных абавязацельствах саўгаса, аб лепшых людзях гаспадаркі. Прыцягвае ўвагу штомесячны каляндар працоўнай славы, прысвечаны передавікам спаборніцтва.

Асабліва ажыўлена ў клубе вечарамі. Музыканты-аматары трактарыст Г. Шкорнік і сталяр І. Голяш развучваюць песні, рэпеціруюць танцоры. Нядаўна тут адбыўся тэматычны вечар «Ленін і моладзь». Цікава прайшла чытацкая канферэнцыя «Такім быў Ленін». Запланаваны цыкл вечароў «Таварыш Ленін, мы вам дакладваем». Перадавікі саўгаснай вытворчасці на гэтых вечарах будуць расказваць аб сваіх працоўных поспехах, аб тым, як яны змагаюцца за павышэнне прадукцыйнасці працы.

Актыўна прапагандуе ленінскую спадчыну бібліятэка Дома культуры. Загадвае ёю Соф'я Сяргееўна Якімовіч. У бібліятэцы аформлена тэматычная кніжная паліца «Мысліцель, правадыр, чалавек», выстаўка «Імя Леніна ў сэрцы кожным». Тут часта адбываюцца гутаркі з чытачамі, агляды літаратуры.

Н. ЛЯДЭНКА.

Пастаўскі раён.

УСЕСАЮЗНЫ АГЛЯД БІБЛІЯТЭК

МАЛАДЫМ ЧЫТАЧАМ АБ ПРАВАДЫРЫ

Летась бібліятэкары і камсамольскія актывісты Магілёўшчыны шмат папрацавалі, каб кніга знайшла шлях да сэрцаў юнакоў і дзяўчат. Спрыяла гэтай рабоце Усесаюзная завочная маладзёжная чытацкая канферэнцыя «Ты на подзвіг клічаш, камсамольскі білет».

Накоплены вопыт шырока скарыстоўваецца сёлета. Зараз праходзіць Усесаюзная завочная канферэнцыя маладых чытачоў пад дэвізам «Запаветам Леніна верныя». Абласны, раённы і гарадскія аргкамітэты па правядзенні канферэнцыі распрацавалі планы, намецілі мерапрыемствы.

Абласная бібліятэка паслала ў раёны шмат метадычных распрацовак і бібліяграфічных дапаможнікаў. Сярод іх матэрыялы па тэмах: «Прапаганда ленінскай ідэйнай спадчыны», «Ленін, кніга і моладзь», «Работа У. І. Леніна «Задачы саюзаў моладзі», «У. І. Ленін аб ролі жанчын у камуністычным будаўніцтве» і «У. І. Ленін і Магілёўшчына». Па іх будуць праведзены чытацкія канферэнцыі, вусныя часопісы. Падрыхтаваны таксама да друку матэрыялы для літаратурных вечароў, прысвечаных творчасці К. Крапівы і нашых землякоў А. Куляшова і А. Пысіна.

У раёнах і гарадах вобласці пачаліся ўжо чытацкія канферэнцыі на тэму «Ленін у маім жыцці», у школах і іншых навучальных установах праведзены ленінскія ўрокі: «Мы прыйдзем да перамогі камуністычнай працы», «Што такое жыць і працаваць па-ленінску», «Мы патрыёты і інтэрнацыяналісты», «Быць камуністам у думках і справах», «У. І. Ленін як чытач» і інш.

Некалькі ілюстраваных кніжных выставак для моладзі аформлена ў абласной бібліятэцы імя У. І. Леніна. Асабліва людна бывае ля выстаўкі «Заўсёды з Леніным». На яе кніжных паліцах больш як 120 кніг правадыра і літаратуры аб ім і яго паплечніках. Выдача кніг прыкметна расце ў дні работы ленінскага кіналекторыя «Правадыр, настаўнік, чалавек». Кіруе кіналекторыем група работнікаў абласной бібліятэкі і Магілёўскага гаркома камсамола.

Добра прапагандуюць кнігу сярод моладзі бібліятэкары Бабруйска. Тут, як і ў Магілёўскай абласной бібліятэцы імя У. І. Леніна, хутка адкрыюцца маладзёжныя аддзяленні хатняга абанемента і маладзёжныя чытальныя залы. Летась грамадскасць Бабруйска стварыла для дапрызыўнікаў універсітэт ваенна-патрыятычнага выхавання. Сёлета ён працягвае сваю работу. Бібліятэкары да кожных заняткаў падбіраюць адпаведную літаратуру, клапоцяцца, каб паўней прадставіць творы Леніна і кнігі аб камсамоле, моладзі.

Умела прапагандуюць ленінскую спадчыну і сельскія бібліятэкі. Загадчыца Лудчыцкай бібліятэкі Быхаўскага раёна Надзея Грудзіна з любоўю аформіла куток Леніна. Яго матэрыялы дапамагаюць моладзі калгаса «Беларусь» цікава праводзіць канферэнцыі чытачоў па ленінскіх работах.

Шмат чаму можна навучыцца і ў Трасцінскай сельскай бібліятэцы, што на Хоцімшчыне. Разам з камітэтам камсамола саўгаса «Трасціна» бібліятэка праводзіць ленінскія чытанні, ленінскія ўрокі, ленінскія залікі. Загадчык бібліятэкі Міхаіл Ласоўскі паклапаціўся, каб работу У. І. Леніна «Вялікі пачын» прачыталі ўсе маладыя рабочыя саўгаса. А пасля бібліятэкар і агітатары правялі абмеркаванне гэтай працы, арганізавалі камуністычны суботнік.

Прыкладаў цеснага кантакту камсамольскіх арганізацый і бібліятэк нямала можна знайсці ў Горацкім, Шклоўскім, Круглянскім і іншых раёнах вобласці. Але, на жаль, некаторыя бібліятэкі не звяртаюцца за дапамогай да камітэтаў камсамола, грамадскасці, абмяжоўваюць кола актывістаў, звужаюць сферу свайго ўплыву. І як вынік гэтага — сумныя чытацкія канферэнцыі, нецікавыя дыспуты.

Таму і хочацца падкрэсліць яшчэ раз, што ўсю работу з моладдзю трэба весці толькі разам з камсамольскімі арганізацыямі вобласці. Толькі пры гэтых умовах можна атрымаць ад завочнай маладзёжнай канферэнцыі чытачоў «Запаветам Леніна верныя» тую аддачу, якая чакаецца.

В. АРЦЕМ'ЕЎ,
загадчык навукова-метадычнага аддзела Магілёўскай абласной бібліятэкі імя У. І. Леніна.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

СУВЕНІРЫ ВІЦЕБШЧЫНЫ

Хто стварае сувеніры на Віцебшчыне! Прадпрыемствы мясцовай прамысловасці, навучэнцы спецыяльных навучальных устаноў вобласці, мясцовыя народныя ўмельцы. Іх работы можна пабачыць на выстаўцы, якая цяпер экспануецца ў Віцебску.

Бадай, найбольш цікавыя ў экспазіцыі творы разьбяроў па дрэве.

Вось, напрыклад, работы полацкага майстра А. Міхеенкі: дробная настольная пластыка на тэмы з народнага жыцця і распрацоўка матываў беларускіх народных казак. Гэтыя драўляныя скульптуркі прыцягваюць увагу вобразнасцю, своеасаблівай тэхнікай выканання. Вялікія плоскасці, глыбокія прарэзкі ствараюць адмысловы светлаценевы малюнак, узмацняюць дэкаратыўнае гучанне матэрыялу.

Вельмі падабаюцца наведвальнікам творы, выкананыя ў традыцыях народнай разьбы — шкатулка «Лесавік» А. Дасужава ў выглядзе галавы старога з рысамі казачнага персанажа, «Баян» М. Сыцэвіча, «Мядзведзь з бочачкай» А. Осіпава, набор «Віцебскае піва», выкананы В. Напрэенкам, А. Ясюкайтэ і В. Гарашыхіным у тэхніцы разьбы з выпальваннем. У камплект набора ўваходзяць пасудзіна і піўныя куфлі. Пасудзіна ў выглядзе ўкарочанай бочачкі з фігурнай гарлавінай акаваўа металам, тарцавы бок яе ўпрыгожвае чаканка — стылізаваны певень. Куфлі злёгку звужаныя ўгору. Іх верх заканчваецца галоўкамі драпежнікаў, якія нагадваюць тых, што сустракаюцца ў старажытнай арнаментальнай народнай разьбе. Добра знойдзеныя прапорцыі пасудзіны і куфляў, адмысловае выпальванне па іх карпусах аб'ядноўваюць усе прадметы ў ансамбль.

Цікавыя творы паказалі таксама разьбяры С. Шаўроў, А. Міхайлаў, А. Гіргель.

Мала ў экспазіцыі выстаўкі вырабаў мастацкага народнага ткацтва. Ёсць ручнікі, сурвэткі, рукавіцы, закладкі для кніг, паясы, створаныя Віцебскай, Бешанковіцкай, Талачынскай і Верхнядзвінскай фабрыкамі мастацкіх вырабаў. У гэтых раёнах нямала майстроў ручнога народнага ткацтва, здольных ствараць непаўторныя па каларыце, арнаментальным малюнку вырабы. Трэба толькі знайсці гэтых майстроў і арганізаваць іх для работы на дагаворных пачатках, як гэта робяць Гродзенская, Пінская і іншыя фабрыкі мастацкіх вырабаў. Тады б і на выстаўках ткацтва Віцебшчыны выглядала б разнастайней, у работах больш актыўна быў бы выяўлены мясцовы каларыт.

Цяжка растлумачыць, чаму на гэтай выстаўцы няма керамікі, ганчарных вырабаў. Працуюць жа сёння Н. Сіманькоў, А. Морачава ў Дуброўна, А. Траяноўскі ў Лёзна, В. Татарыс у Гарадку. Майстры старыя, вопытныя. У некаторых творчы стаж гадоў па паўсотні. Някепска было б, каб яны мелі вучняў, перадавалі б ім свой вопыт. Здолелі ж на Гродзенскай фабрыцы мастацкіх вырабаў арганізаваць справу так, што старэйшыя ўмельцы за тры гады навучылі майстэрству пляцення з лазы больш як трыццаць маладых майстроў.

Вельмі многа на выстаўцы сувенірных вырабаў з рога. З рога можна рабіць заколкі, бранзалеты, кулоны, гузікі, падвескі, дэкаратыўныя паясы. Аднак гэтых вырабаў, на жаль, мы на выстаўцы не сустрэлі. Экспануюцца работы, у якіх дэкаратыўныя і пластычныя якасці рога не выяўляюцца. Возьмем, напрыклад, кветкі, птушак, рыб са страшэнна разяўленым ротам і вострымі плаўнікамі, розныя падстаўкі, вазачкі. У гэтых вырабах не адчуваецца касцяная маса рога з яго спецыфічнай тэкстурай.

Можа такіх дэкаратыўных вырабаў з рога, як пацеркі, бранзалеты, кулоны, паясы, няма на выстаўцы таму, што для іх патрэбны прыгожыя металічныя дэталі для змацоўвання. Але ж віцебскі майстар В. Ганчарук — выдатны майстар па метале. Да таго ж ён стварыў некалькі неблагіх работ з рога: «Ля паркана», «Модніца», «Чапля». Гэтыя творы цэласныя па кампазіцыі, добра глядзіцца іх сілуэт, удала скарыстана ў іх прыгожая тэкстура рога. А вось побач той жа майстар выставіў і рамесніцкія вырабы — копіі бытавых прадметаў (кавадла з падковай, мініяцюрныя сякеры і піла ля пеньчука). Навошта такія «сувеніры», калі матэрыял у іх нейтральны да мастацкай задумы!..

Вось пра ўсё гэта думаеш, знаёмячыся з выстаўкай віцебскіх сувеніраў, арганізаванай пры дзейсным удзеле Віцебскага абласнога Дома народнай творчасці. Мэта выстаўкі — паспрыяць усталяванню творчай садружнасці майстроў народнага мастацтва і прадпрыемстваў мясцовай прамысловасці. Можна спадзявацца, што садружнасць такая наладзіцца, і наступная выстаўка віцебскіх сувеніраў будзе куды больш змястоўнай і цікавай.

Ф. ВАЛАДЗЬКО.

СЯРОД КНІГ

ХАДЗІЦЬ ПА ЗЯМЛІ!

МАЛАДЫ паэт Уладзімір Карызна — чалавек, несумненна, здольны. Гэта засведчыў у поўнай меры яго першы зборнік вершаў «Мой край сінявокі». Яшчэ больш відочна сведчыць аб гэтым другая кніга паэта — «Жураўліны досвітак», якая выйшла ў выдавецтве «Беларусь» сёлета.

Мне, напрыклад, здаецца ўдалым суаднесенасць нівы з домам, у якім жыве і расце зерне:

Баразны —
як паваленыя сосны.
Абчэсвае іх вецер.
Даўганогі дождж,
з сіл выбіваючыся,
Іх пераварочвае —
І вяжацца марудна дом,
Дзе будуць жыць,
расці, мужнець зярняты...

Умее У. Карызна бачыць прыроду, улоўліваць і захоўваць у памяці яе фарбы. Хвалі ў яго — у вершы «Дрывяты» —

З жоўтых становяцца сінімі
Ці, як вугор перавернуты, —
Зверху белымі,
А знізу цёмнымі.

Мае паэт і добры слых, які падказвае яму моцны рытмічны малюнак верша:

Калі плакалі,
Дык не таму,
Што бацінак
ці хлеба не мелі,
Калі плакалі,
Дык не таму,
Што ад холаду
ногі нямелі...

З усяго гэтага пачынаецца паэзія, але — толькі пачынаецца. Каб яго вершы сапраўды хвалявалі, паэту яшчэ трэба свой вопыт супаставіць з вопытам папярэдніх і сённяшніх пакаленняў і паспрабаваць у словах, вобразах, рытмах адлюстраваць характар свайго непаўторнага часу. Але менавіта тут паэта падсцерагаюць цяжкасці. Не пазбег іх і У. Карызна. І, на жаль, не заўсёды пераадольвае.

Зборнік «Жураўліны досвітак» адкрываецца вершам «Родны дом». Ён займае ледзь не трэць кнігі. Таму не будзе лішнім спыніцца на ім больш падрабязна.

Лірычны герой верша прыязджае ў бацькоўскі кут і аддаецца ўспамінам аб першым каханні, аб пасляваенных нялёгкіх гадах. Ён прыгадвае зямлянку, новую хату, якую сваімі рукамі будавалі бацька і маці. Тут жа ўсплывае ўспамін пра суседа-паліцая, якога судзілі пасля вайны. Завяршаецца верш карцінай наваселля і наступным вывадам:

Абжылі мы свой дом
І са сцежкі
даўно сышлі
вузкай.
Веснавы крыгалом
Нашы сэрцы
напоўніў музыкай...

Відавочна, малады паэт піша пра тое, што сам бачыў і перажыў. Тым не менш верш не кранае. У ім няма адкрыцця. Усё, пра што расказвае У. Карызна, пакідае ўражанне дзіўна знаёмага — міжволі прыгадваеш вершы Р. Барадуліна, Г. Бураўкіна, С. Блатуна, Я. Сіпакова і іншых равеснікаў і аднагодкаў паэта, якія ў свой час не раз пісалі і пра жыццё ў зямлянках, і пра цяжкае дзяцінства, і пра пасляваеннае будаўніцтва.

Справа, урэшце, не ў гэтым. Верш «Родны дом» прысвечаны дзяцінству паэта. А яно ва Уладзіміра Карызны мала чым адрознівалася ад дзяцінства іншых маладых паэтаў, якое прыпала на гады вайны, на гады пасляваеннай разрухі. Таму супадзенне пэўных дэталей і акалічнасцей у расказе пра сваё маленства ў аўтара «Роднага дома» з вершамі іншых паэтаў бадай натуральнае. Справа ў іншым. Справа ў тым, дзеля чаго, з якой думкай і мэтай малады паэт зноў звяртаецца да ўспамінаў пра маленства.

Мне здаецца, што гэтай яснай думкі, акрэсленай мэты якраз і няма ў вершы У. Карызны.

Псуе «Родны дом» і стылістычная неахайнасць. У. Карызна падрабязны там, дзе гэта не вельмі трэба, і занадта скупы на слова там, дзе гаворка ідзе пра істотнае, важнае. Напрыклад, карціна сустрэчы з маці перагружана малазначнымі воклічамі («— Мама!.. — Сынку!.. Даўно як пара!..»), паўторамі ў размове» («—Як жа, мама, здароўе? — Здароўе, сынок!..»), а ў сцэне з позвай у суд, якую прыносяць бацьку, верш чамусьці абрываецца, ад чаго гэтая сцэна ўвогуле здаецца неабавязковай.

Часам У. Карызна забываецца на ўзрост, да якога ён звяртаецца ва ўспамінах, і на многае глядзіць сённяшнімі вачыма. Ён, напрыклад, называе маці «тоненькай» (для малых усе дарослыя — проста вялікія), піша, што дзеці «неслі з-пад рэчкі клён, нібы п'янага дзядзьку пад пахі» (наўрад ці быў у дзяцей такі «вопыт», ды і нельга несці бервяно «пад пахі»). Іншы раз парушаецца ў вершы, калі так можна сказаць, «эфект адсутнасці»: бацька, вярнуўшыся ад суседа і ўбачыўшы сям'ю ўчадзелай, стаяў белы, як мел..., задрыжаў, як прад бураю дуб». А ніхто ж гэтага бачыць не мог.

Не дужа ўдалыя і рыфмы: высокія — сонца, рукою — школаю, ласкаю — маланкаю. Нельга не сказаць і пра тое, што занадта часта верш пераходзіць у прозу, у пазавобразны пераказ падзей.

Дарэчы, У. Карызна наогул, а не толькі ў вершы «Родны дом», даволі часта абыякавы да логікі слова і паэтычнага вобраза. Ён, напрыклад, піша: «Дзе брацкія прыбраныя магілы, як баявыя ордэны наўкол», не заўважаючы, што ніякага падабенства паміж магіламі і ордэнамі няма. Вось недапушчальнае двайное, нават трайное параўнанне: «Першы снег хмарамі, хмарамі мякка кладзецца на дол, хмарамі, нібы марамі, быццам абрус на стол» (між іншым, такое сустракалася і ў першай кнізе паэта: «на спінах хрыбтоў, дзе хмары заслалі абрус» — абрус жа нельга «заслаць», засцілаецца стол). Яшчэ: маці «нібы ветру крылом, слёзы сцёрла рукою». Тут вецер, трэба думаць, параўноўваецца з птушкай, у якой ёсць крыло, а ўжо крыло суадносіцца з чалавечай рукой. Гэта дрэнна само па сабе, а паэт не заўважае яшчэ і неадпаведнасці паміж хуткасцю руху крыла і рукі, якая выцірае слёзы.

І ўжо зусім дрэнна такое: «Я адкручваю корак, нібы галаву вераб'іную». Цяжка паверыць, што ў Карызны ёсць нейкі вопыт «адкручвання» вераб'іных галоў. Далей. Паэт гаворыць: «Пад рукамі кашлатых сосен мірна спяць ракет навальніцы», а ў заключэнне верша: «Вечна будзь гэткай, Раніца!» Гэта — каб з ракетамі?

Аднак вернемся да верша «Родны дом». Пры ўсёй яго недасканаласці і ненавізне зместу ён усё ж — пра сапраўднае жыццё з яго нягодамі і радасцямі, смуткам і весялосцю, пра тое, як жылі рэальныя людзі ў рэальных акалічнасцях першых пасляваенных гадоў. Больш такіх вершаў, у якіх паэт непасрэдна судакранаецца з жыццём, у кнізе, на жаль, амаль няма.

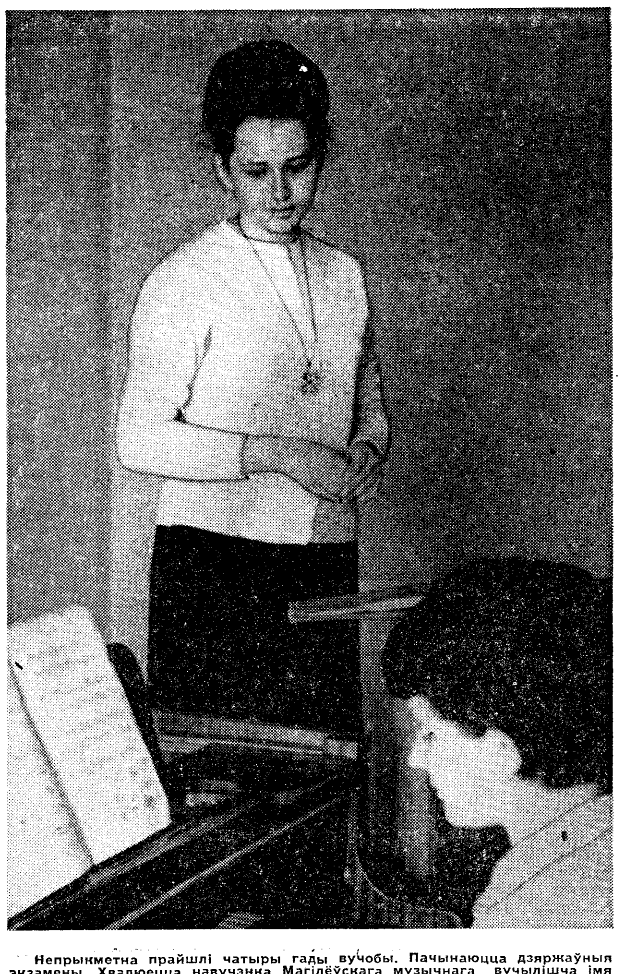
Паэт пераважна піша аб прыродзе. Што ж, прырода дык прырода. Хоць адносіны да яе чалавека ў агульных рысах ужо высветлены, аднак з цягам часу яны мяняюцца, і адценні сучасных адносін да яе таксама могуць шмат чаго сказаць аб часе, у які мы жывём. Аднак, зноў-такі пэўных адносін і да прыроды У. Карызна таксама, на жаль, не выяўляе. Адносіны паэта да яе, як і да жыцця наогул, вызначаюцца багаццем залатых досвіткаў, блакітных нябёсаў, туманаў, даляў, звонкіх песень, салодкага мёду, светлай прыгажосці, сярэбрана-вясёлкавых громаў, алмазных расінак і г. д.

Усё гэта скажам шчыра, засмучае. Мне здаецца, што У. Карызна пакуль што глядзіць на зямлю з вышыні птушынага палёту, адкуль людзі, пазбаўленыя індывідуальных рыс, вельмі падобны адзін на аднаго.

Трэба хадзіць па зямлі!

І. БАСАВА.

Уладзімір Карызна. «Жураўліны досвітак». Вершы. Выдавецтва «Беларусь». Мінск. 1969.



Непрыкметна прайшлі чатыры гады вучобы. Пачынаюцца дзяржаўныя экзамены. Хвалюецца навучэнка Магілёўскага музычнага вучылішча імя Рымскага-Корсакава Галіна Шаціна. Яна вучылася на дырыжорскім аддзяленні. Як лепшая навучэнка, Галя рэкамендавана для паступлення ў кансерваторыю.

А пакуль што задача нумар адзін — здаць дзяржаўныя экзамены! У гэтыя дні ў Галі, як і ва ўсіх выпускнікоў, праходзяць апошнія рэпетыцыі...

На здымку: адна з апошніх рэпетыцый Галіны Шацінай у педагога І. Мазуравай.

Фота К. БАГАЛЮБСКАГА.

НОВАЕ БЮРО СЕКЦЫІ ПРАЗАІКАЎ

Адбыўся справаздачна-выбарчы сход секцыі прозы Саюза пісьменнікаў БССР. Справаздачны даклад аб рабоце бюро секцыі зрабіў старшыня бюро А. Асіпенка. У абмеркаванні даклада прынялі ўдзел Л. Арабей, М. Аляксееў, Т. Хадкевіч, А. Кулакоўскі, І. Шамякін, І. Мележ, Я. Брыль, Я. Семяжон.

На сходзе было абрана новае бюро. У склад яго ўвайшлі: Янка Скрыган (старшыня), Антон Алешка (намеснік старшыні), Лідзія Арабей (сакратар), Вячаслаў Адамчык, Алесь Асіпенка, Уладзімір Дамашэвіч, Іван Навуменка, Мікалай Кругавых, Анатоль Кудравец.

ПАПАЎНЕННЕ МУЗЕЯ ЭЛІЗЫ АЖЭШКІ

Па вуліцы імя Ажэшкі ў Гродна стаіць сярод векавых дрэў невялікі, афарбаваны ў блакітны колер, домік. Яго ведае тут кожны жыхар горада, наведваюць госці абласнога цэнтра. Тут доўгі час жыла таленавітая польская пісьменніца-дэмакратка Эліза Ажэшка, тут яна працавала над вядомымі раманамі «Марта», «Над Нёманам», аповесцю «Нізіны» і многімі іншымі творамі.

У старым доміку адкрыт пакой-музей Элізы Ажэшкі. Ён папаўняецца новымі экспанатамі. Польскі вучоны Эдмунд Янкоўскі падарыў пакою-музею сваю манаграфію аб пісьменніцы. Жыхары Варшавы Стэфан і Аляксандра Бергманы прыслалі 46 тамоў поўнага збору твораў Элізы Ажэшкі. З Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея паступіў укладзены ў цікавыя букеты гербарый, які належаў пісьменніцы.

У пакоі-музеі зараз больш за 200 фатаграфій, карцін і рэдкіх выданняў, звязаных з жыццём і літаратурнай дзейнасцю Э. Ажэшкі.

ДЛЯ ТЫХ, ХТО МАЛЮЕ

Скажам шчыра, дапаможнікаў па маляванні выдаецца не так ужо багата нават у цэнтральных выдавецтвах краіны. Кожнае такое выданне на ўліку ў арміі аматараў выяўленчага мастацтва, у прафесіяналаў і навучэнцаў самых розных навучальных устаноў, дзе маляванне выкладаецца як прадмет. І вось бібліятэчка такога роду літаратуры папоўнілася яшчэ адной карыснай кніжкай — «Пабудова і перспектыва малюнка», выдадзенай у Мінску выдавецтвам «Вышэйшая школа». Напісаў кніжку выкладчык Гродзенскага педінстытута І. Шэшка.

Кніжка мае пэўны адрас — яна пісалася як дапаможнік для студэнтаў-завочнікаў факультэтаў педагогікі і методыкі пачатковага навучання педагагічных інстытутаў. Але я адразу ж хачу падкрэсліць, што яна можа быць скарыстана і ў студыях выяўленчага мастацтва пры Дамах народнай творчасці, і мастакамі-аматарамі для павышэння ўзроўню свайго майстэрства. Бо напісаны дапаможнік ясна, проста, даступна для масавага чытача. У ім шмат чарцяжоў і ілюстрацый, якія памагаюць засвоіць выкладзены матэрыял.

Аўтар закранае шырокае кола пытанняў — ад абсталявання рабочага месца і дэталёвых звестак пра матэрыялы для малюнка і да элементаў назіральнай і лінейнай перспектывы.

У кнізе разгледжаны пытанні малявання плоскіх прадметаў, якія не патрабуюць перспектыўнага скарачэння, асновы перспектыўнага малявання, спосабы пабудовы прадметаў у прасторы з пабудоваю ценяў. Звесткі па лінейнай перспектыве дадзены з улікам розных нахілаў да карціннай плоскасці.

Асобныя раздзелы кніжкі прысвечаны досыць падрабязнаму разгляду задач, з якімі пачынаючы мастак сустракаецца пры рабоце над нацюрмортам і інтэр'ерам.

Немалаважна тое, што пытанні пісьменнага малявання звязаны з разглядам асноўных момантаў кампазіцыі, якія павінен улічваць пачынаючы мастак з першых крокаў.

Метадалагічныя асновы, якіх прытрымліваецца аўтар, — даволі трывалыя. Ён грунтуецца на тэарэтычных і метадалагічных дасягненнях такіх прызнаных тэарэтыкаў і практыкаў айчыннай школы малявання, як Г. Беда, Г. Уладзімірскі, В. Лапін, П. Паўлінаў і іншыя.

Звычайна ў дапаможніках па маляванні і па перспектыве цяжка бывае растлумачыць чытачу сутнасць агульных палажэнняў, звязаных з пачатковымі практыкаваннямі. І. Шэшка здолеў гэтую цяжкасць перамагчы. Пра штрыхоўку, скарыстанне таўшчыні лініі гаворыцца дакладна і ясна, і што яшчэ важна, дык гэта пастаянная ўвага аўтара да таго, каб чытачы зразумелі неабходнасць увесь час памятаць пра суадносіны частак прадметаў да цэлага.

Кніга гэтая можа быць скарыстана і ў навучальнай установе ці ў гуртку, і пры самастойных занятках. Для тых, хто займаецца самастойна, тут ёсць кантрольныя пытанні.

Што ж датычыць кароткага слоўніка тэрмінаў, які ёсць у кнізе, дык ён мог бы быць трошкі паўнейшы, з больш дэталёвым тлумачэннем тэрмінаў, а, можа, нават і са спасылкамі на пэўныя старонкі тэксту кнігі, дзе тыя ці іншыя тэрміны тлумачацца больш грунтоўна.

Ул. БОЙКА.

І. Шэшка. «Пабудова і перспектыва малюнка». Мінск. «Вышэйшая школа», 1969. (На рускай мове).

КНІЖНЫЯ НАВІНКІ



Вокладкі новых кніг (выдавецтва «Беларусь») работы мастакоў М. і Ул. Басалыгаў.

ПОМНІК ЮНАМУ ГЕРОЮ

НЕПАДАЛЁК ад Пружан ёсць невялікая вёска з харошай назвай Байкі. Першыя яе хаты выбягаюць амаль на шашу, па якой з раніцы да вечара гудуць цяжкія самазвалы, мільгаюць шустрыя «Волгі» і «Масквічы», цокаюць падковамі коні. І кожны, хто ні праязджае міма вёскі, бачыць сціплую мемарыяльную дошку. На ёй словы, якія кожны раз вострым болем апальваюць душу: 22 студзеня 1944 года фашысцкія карнікі спалілі вёску і расстралялі 957 яе жыхароў.

Сярод загінуўшых жыхароў Байкоў — і 12-гадовы піянер Ціхон Баран. Ён загінуў не ў той студзеньскі дзень. Ціша пражыў яшчэ адзін дзень. Ён пайшоў адпомсціць карнікам за смерць родных і блізкіх і пагеройску загінуў у бітве з ворагамі.

Пра юнага героя-партызана пісьменніца Галіна Васілеўская напісала аповесць «Малюнак на снезе».

Аповесць дакументальная. У дакументальнай кнізе аўтара падсцерагаюць, прынамсі, дзве небяспекі. Па-першае, небяспека сухога, пратакольнага пераказу падзей, тое, што мы называем фактаграфізмам. Па-другое, падмена галоўнага, істотнага другарадным, выпадковым і дробязным.

Г. Васілеўская шчасліва пазбягае гэтых небяспек.

Кніжка «Малюнак на снезе» чытаецца з хваляваннем. Асобныя сцэны аповесці дасягаюць сапраўды трагедыйнага гучання.

Ціхона і яго маленькіх сясцёр разам з усімі жыхарамі вёскі вядуць на расстрэл. Іх павыганялі з хат амаль голых. Малым холадна. І ўжо адчуваючы непапраўную бяду, у чаканні стрэлаў, Ціхон стараецца нацягнуць на пасінелыя ножкі сястрычкі панчошкі...

Адзінае, бадай, за што можна папракнуць пісьменніцу, гэта за тое, што эпілог аповесці аказаўся чамусьці скупым і сухаватым. А можна і, думаецца, трэба было б расказаць аб тым, што імя Ціхона не забыта піянерыяй Пружаншчыны, што дзесяткі атрадаў носяць імя юнага героя, што нашы школьнікі частыя госці бацькоў Цішы — ганаровых піянераў...

...У глушы Ружанскай пушчы згубілася магіла Ціхона Барана. Няма на ёй помніка. Своеасаблівым помнікам яму стала кніга «Малюнак на снезе».

М. ГЕЛЕР, настаўнік.

Барысаўскі раён.

Г. Васілеўская. «Малюнак на снезе». Дакументальная аповесць. Выдавецтва «Беларусь». Мінск, 1969.



Гэта выступае выканаўца народных песень Галіна Батаяла — удзельніца калектыву мастацкай самадзейнасці Полацкага завода шкловалакна. З вялікім поспехам прайшоў канцэрт артыстаў-аматараў прадпрыемства ў Наваполацку.

Фота З. БРУКА.

ЛАГОДНАЯ РЭВАЛЮЦЫЯ

Леслаў Бартэльскі

АПАВЯДАННЕ

ДАСТАТКОВА было глянуць у акно, каб заўважыць густую кашу раскалашмачанай бараной зямлі — колеру тлустага шакаладу, смачнага, на добрым малацэ. Палосы поля як быццам належалі адна на адну. Паміж імі цягнуўся яр, па якім, я гэта ведаў, ідзе дарога — сляды жалезных вобадаў адбіваліся ў сырой гліне. Валовым вокам з шэрых лугоў пад лесам выблісквала сажалка — глыбокая, з чорным дном. Лясы, якія тут пачыналіся, цягнуліся да вапняных узгоркаў, парослых аблезлым мохам — рэдкія лясы з чэзлым падлескам. Толькі дзялянкі маладняку былі густыя, як шчотка.

Можна было вось так сядзець каля акна, заслоненага папяровымі зубчатымі, даволі бруднымі фіранкамі і адцвітаючай пеларгоняй. Вясной гэтыя кветкі церпка, раздражняльна пахнуць. У адным з вазонаў дробнымі лісточкамі зелянела «нявеста» — расліна не вельмі аздобная, празваная яшчэ «дурным Ясем». Пеларгонія засланяла запацелыя шыбы. Можна было б так сядзець каля акна і драмаць, каб не фурманкі на дарозе. Гліна ляпілася да вобадаў, пырскала камякамі з-пад капытоў. Конскія зады гайдаліся, набердкі шморгаліся сюды-туды па хрыбтах і напіналіся, калі фурманы нацягвалі лейцы.

— Канчайце, канчайце! — крыкнуў я раздражнёна. Смурод лою лез у горла. — Трэба ж збірацца, едуць упаўнаважаныя. Вечарам я хацеў бы быць зноў у горадзе.

Абрыдла мне ўсё гэта, як смярдзючы лой, у якім патрэсквала, смажылася бульба. Паздзёрак стаяў каля пліты. Паглыбіўшыся ў свой занятак, ён не чуў маіх слоў. Слабы агеньчык лізаў патэльню, аўчынкай сажы асядаў на яе берагах, бульба шыпела ў тлушчы, з чыгуна ішла пара.

— Калі чалавек перажыў вайну, то гэта ўжо шчасце, — Паздзёрак кіўнуў галавой у мой бок. Ускалмачаныя валасы падалі яму на лоб, ён не адкідваў іх, толькі ўздыхаў. Гэта было маўклівае асуджэнне маёй нецярплівасці. Не трэба, маўляў, спяшацца, вядома — сяляне едуць, але пройдзе яшчэ добрая гадзіна, перш чым яны зоярудца ў вызначаным месцы. Паздзёрак быў пажылы мужчына са шчырым тварам і пышнымі вусамі, пасярэбранымі сівізной. Хадзіў і стаяў ён прама, не горбячыся, жэсты яго былі эканомныя, спакойныя. Такім я ўяўляў касцюшкаўскага касіньера Барташа Главацкага, калі ён вяртаўся пераможцам з-пад Рацлавіц, — поўным годнасці, з паважна размераным крокам.

Я хваляваўся. А Паздзёрак верыў свайму вопыту, ведаў тутэйшых сялян, за чатыры гады выхадзіў гэтыя мясціны ўздоўж і ўпоперак. Даводзілася тады рабіць за ноч звыш сарака кіламетраў па лясах, усё роўна, мароз быў ці не мароз, часам брысці па багне або па набраклым вадой снезе, калі мерзлі ногі, у ботах хлюпала...

— Калі чалавек перажыў вайну, то гэта ўжо шчасце, — паўтарыў ён не без задавальнення, і па выразу яго твару можна было заўважыць, што ён збіраецца сказаць яшчэ нешта.

— Калі мы, таварыш, пачнем? — перабіў я яго, бо не хапала ўжо цярплівасці. На слова «таварыш», ён здрыгануўся, акінуў мяне даволі красамоўным позіркам, нажом паказаў на патэльню і сказаў голасам глыбокім, як са студні:

— Бульбачка — смаката. Як пончыкі ў масле. Бульбачка і талерка баршчу — і чалавек святлей глядзіць на свет! — Ён чмокнуў тоўстымі губамі, аблізаўся.

— Не, дзякуй, я не хачу, — сказаў я неўпэўнена.

— Ніхто не прымушае. Яда не прымус, але талерка баршчу не пашкодзіць. Боршчык — во, з мясам! — дадаў ён.

Паставіў перада мной бульбу, а сам узяўся нажом выскрабаць патэльню. Адсунуў у бок аўтамат, ствол адсвечваў, як мармур. Патэльню Паздзёрак паставіў на складзены ў чатыры столкі стары экземпляр «Ганца Чэнстаховы», газеткі, якую немцы выдавалі для польскага насельніцтва. Гаспадыня выняла з шафы два кубкі і лянíва выцерла запылены фаянс фартухом. Гаспадар сядзеў каля сцяны моўчкі: усякая гутарка з ім патухала пасля першых слоў. Я праклінаў сябе ў душы за тое, што паддаўся ўгаворам Паздзёрка паехаць у гэтую камандзіроўку.

— Ідзе Бяджыцкі, — набожна сказаў гаспадар, звяртаючыся больш да гаспадыні, чым да нас. Відаць, ён надаваў гэтаму факту вялікае значэнне, бо падняўся з крэсла і сачыў, куды накіроўваецца войт. У куце ціхутка стагнала бабка, яна неспакойна варочалася на ложку, з якога сыпалася збітая сечка. Чорныя твары святых у пазалочаных рамах, запэцканых мухамі, глядзелі абыякава, хоць бабка заводзіла часам літанію, перасыпаную стогнамі і праклёнамі.

— Бяджыцкі ідзе да нас, — голасна паведаміў гаспадар і выйшаў у сені.

Паздзёрак яшчэ ніжэй схіліўся над талеркай, як быццам усё гэта яго не датычыла, лавіў лыжкай бліскучыя ад тлушчу скрылікі бульбы і старанна, смачна прыцмокваў, быццам знаходзячы ў гэтым асалоду. У яго былі грубыя рысы твару, вялікі бясформенны нос, шырокі рот. На скулах напялася абсівераная скура, белы лоб закрывалі ўскудлачаныя валасы. Цяжка было глядзець у яго вочы, ясныя, халодныя, — у Паздзёрака былі апалены бровы і, калі ён моргаў пачырванелымі павекамі без вейкаў, здавалася, што вочы ўсё роўна не заплюшчваюцца.

Бяджыцкі зайшоў у хату, прывітаўся. Штосьці сказаў. А потым, трымаючы рукі ў кішэнях, прамовіў гучней:

— Здароў, Петрык.

— Пазналі мяне, пан войт?

— Цябе, Петрык, нават агонь не перамяніў, — заявіў, быццам са спагадай, Бяджыцкі.

— І не! — Паздзёрак апаражніў і адсунуў талерку, падзякаваў гаспадарам, папрасіў прабачэння за клопаты і ўзяў са стала аўтамат.

— Значыцца, можна ісці? — спытаў войт.

— Я гатовы! — Паздзёрак працягнуў руку да шапкі.

Мы выйшлі за парог. Лужыны расплыліся карычневым асадкам натрушанага па двары гною, страха адсвечвала металічным бляскам нядаўняга дажджу. На плошчы пасярэдзіне вёскі чырванеў паміж чорных дрэў мураваны будынак. Туды мы і накіраваліся. Праз хвіліну ў адным з класаў пачаўся сход. Адкрыў яго мясцовы настаўнік, дробны, жвавы, гаваркі. Ён сыпаў словамі, нібы макам, увесь час паўтараў слова «сяброўства», аднак я не ўлоўліваў, пра што ён гаварыў і што хацеў сказаць. Я стукаў старанна завостраным алоўкам па блакноце і, зморaны нудой, маляваў кветачкі канюшыны. Пасля настаўніка ўзяў слова Паздзёрак. Гаварыў ён нясkладна, словы былі як палявыя валуны, і сэнс яго прамовы цяжка было зразумець. Канчаючы, Паздзёрак заклікаў прысутных наладжваць у сваіх вёсках сялянскую арганізацыю «Узаемадапамога». Але на гэты заклік ніхто не адгукнуўся. Усе глядзелі на Бяджыцкага. Войт сядзеў моўчкі, нахіліўшы галаву, далонню падпёршы шчаку, устаропіўшы позірк за акно. Маўчанне зацягвалася. Паздзёрак выняў з кішэні зношанага шыняля нейкую кніжку. Сяляне было заварушыліся, але калі Паздзёрак пачаў зачытваць статут «Саюза сялянскай узаемадапамогі», яны зноў глыбока паснулі.

Я ледзь дачакаўся, калі Паздзёрак скончыць, і падняўся з-за стала. Пачуў, як зарыпелі парты.

— Я, паважаныя грамадзяне, да прамовы не рыхтаваўся, — пачаў я, паціраючы рукі: у класе было холадна, — але хачу сказаць пару слоў. Я — журналіст, прыехаў да вас з горада, каб апісаць такую важную падзею, як стварэнне арганізацыі ССУ. — Я набраў у лёгкія паветра, бо яго стала не хапаць. Гаварыў я шпарка — пра Касцюшку, пра Барташа Главацкага, потым перайшоў да даваеннага перыяду, да сялянскай галечы, урэшце закончыў прамову пералікам выгод, якія нясе рэвалюцыя. Сеў я, спацелы, задаволены сабой. Трыумфальна глядзеў на Паздзёрака, спадзяваўся, што ён мне ўсміхнецца, але твар яго быў каменны. Побач з Петрыкам сядзеў Бяджыцкі, таксама з каменным выразам твару.

— Хто з грамадзян яшчэ хоча ўзяць слова? — фальцэтам запеў настаўнік.

З задніх лавак падняўся ўжо немалады, з інтэлігентным тварам селянін. Я ўсміхнуўся яму, адчуваючы ў ім прыхільніка.

— Пан дакладчык гаварыў так прыгожа, што ў мяне ажно галава закружылася, — пачаў ён. Зала загаманіла пахвалой. — Але можа мне пан дакладчык скажа, чаму ў вёсцы нельга дастаць цэменту? Пры немцах яго было, колькі хочаш, справа толькі ў цане, а цяпер дзяржаўную пастаўку аддай, а хвігу атрымай.

Ён сеў. І тады пачалі гаварыць усе разам. Бяджыцкі ўсміхаўся, настаўнік дарма спрабаваў супакоіць гаману. Сход на тым і скончыўся. Мы выйшлі. Паздзёрак спыніўся ў сенцах і вылаяўся:

— Псякрэў, чортавы гаспадары! Калі б я мог, пагутарыў бы з імі інакш. Яны яшчэ — сіла.

Праз гадзіну мы выехалі з вёскі. Пачало змяркацца. З усходу насоўваліся хмары. Паздзёрак сядзеў маўклівы. Я раз-пораз хапаўся за білы, бо здавалася, што звалюся з воза, які гайдаўся на калдобістай дарозе. Да воза са скавытаннем кідаліся сабакі. Канём кіраваў гаспадар, у якога мы абедалі. Гаспадар як быццам са злосцю лясную пугай, конь рвануўся наперад, лес, што чарнеў на даляглядзе, набліжаўся. Гаспадар павярнуўся ў наш бок і сказаў Паздзёраку:

— Схавай ты лепей гэтую ляскаўку. Я яшчэ жыць хачу, хацеў бы вярнуцца да бабы. Стукнуць з-за куста, нават не пікнеш, а мне пашкодзіш.

Паздзёрак не адказаў, трымаў аўтамат на грудзях вялікімі, парэпанымі рукамі.

— Конь дрэннага слова не разумее, але пугу ведае, — зноў загаварыў гаспадар, на гэты раз быццам да мяне. — Слова часам бывае цяжэйшае, чым пуга.

Ён зноў зірнуў на маўклівага Паздзёрака, у якога на грудзях пагойдваўся аўтамат. Я заўважыў новы рамень — жоўты, яшчэ не запэцканы.

Мы ехалі моўчкі. Над зямлёй падымаўся туман, над лесам узыходзіла цёмнае крыло ночы. Рабілася холадна — у паветры вісела імгла. Я пасунуўся да гаспадара, каб схаваць у саломе ногі.

— Што ж вы там выраашылі? — спытаў раптам ён.

— Нічога.

— Вядома. Не доўгі шлях у гэтай улады. Рускія пойдуць, дык і ўлада скончыцца.

На ўзлеску бялела некалькі бярозак. Далей стаялі сосны, чорныя ствалы іх губляліся ў цемры: здавалася, што за імі нехта перабягае. У цішыні рыпелі нямазаныя колы, шамацеў пясок на дарозе. Лес шчыльна абступаў прасеку, дрэвы звешвалі свае галіны так, што іншы раз трэба было нахіляцца, каб не зачапіцца за іх.

— Што вы так, пане, нервова глядзіце ў лес? Не люстэрка ж, нічога там не ўбачыце, — засмяяўся гаспадар. — Пытаеце, ці банды, значыцца, лясныя ходзяць? Пэўна ж, ходзяць, чаму ім не хадзіць. Ці ж ім дрэнна? Заб'юць

(Заканчэнне на 4-й стар.)



ЮНЫЯ ТРУБАЧЫ. Фотаэцюд К. БАГАЛЮБСКАГА.

БЕССМЯРОТНАЯ СПАДЧЫНА Кірыла і Мяфодзія

Балгарскі народ свята шануе памяць вялікіх славянскіх асветнікаў Кірыла і Мяфодзія. 24 мая свята асветы і культуры было адзначана ў краіне асабліва ўрачыста, бо яно супала са 1100-годдзем з дня смерці выдатнага філосафа, гуманіста, стваральніка балгарскай і савецкай пісьменнасці Кірыла.

Бессмяротная спадчына Кірыла і яго брата Мяфодзія прайшла праз вякі і заслужыла прызнанне не толькі славянскіх, але і ўсіх іншых народаў. Выдатныя вучоныя адстаялі права славян пісаць і чытаць на роднай мове. Якраз таму іх справа мае агульначалавечае значэнне і з'яўляецца агульначалавечым здабыткам. Гэту думку выказалі многія вядомыя вучоныя на сходах, навуковых сесіях і канферэнцыях, прысвечаных памяці Кірыла, якія адбыліся ў многіх краінах паводле рашэння Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры (ЮНЕСКО).

Адным з буйнейшых навуковых форумаў з'явіўся сімпозіум, арганізаваны ў Сафіі 21—23 мая Балгарскай акадэміяй навук. Сімпозіум сабраў вучоных-славістаў, мовазнаўцаў і гісторыкаў СССР, Англіі, Польшчы, Італіі, Грэцыі, Румыніі, Венгрыі, Францыі, ГДР, Швецыі, Балгарыі.

Удзельнікі сімпозіума з вялікай увагай выслухалі ўступную прамову ганаровага прэзідэнта Балгарскай акадэміі навук акадэміка Тодара Паўлава. Ён выказаў упэўненасць у тым, што на сімпозіуме «знойдзе аб'ектыўнае выражэнне актуальная неабходнасць нашага часу шукаць і падкрэсліваць тое, што з'яўляецца агульным для ўсіх славянскіх і неславянскіх народаў, тое, што іх аб'ядноўвае і згуртоўвае ў адну адзіную сілу».

Актыўны ўдзел у сімпозіуме прынялі балгарскія вучоныя. З цікавасцю былі выслуханы даклады прафесара Эміля Георгіева, прафесара Д. Ангелава і акадэміка П. Дынекава. Прафесар Уладзімір Тапенчараў спыніўся на ролі Кірыла як прадвесніка Адраджэння. Ён падкрэсліў, што кірыла-мяфодзіеўская школа зрабіла першы пралом у сярэдневяковай дагматыцы, паклала пачатак грамадскаму працэсу, які знайшоў сваё ажыццяўленне перш за ўсё ў славянскіх краінах. Кірыла-мяфодзіеўская школа, сказаў прафесар Тапенчараў, належыць да ранняга перыяду сярэдневяковага еўрапейскага гуманізму.

Член-карэспандэнт Украінскай акадэміі навук прафесар Яўгеній Кірылюк расказаў аб тым, як адбілася дзейнасць двух вялікіх братоў на культурным развіцці Украіны. Відны савецкі візантолаг прафесар А. Каждан разгледзеў сацыяльныя і палітычныя погляды Фоція, настаўніка Кірыла па філасофіі. Дацэнт Л. Жукоўская зрабіла тэксталагічнае даследаванне літаратурнай спадчыны Кірыла.

Каштоўным укладам у работу сімпозіума з'явіліся таксама даклады польскага прафесара Ф. Слаўскага, прафесара Георгія Міхайлы з Румыніі і венгерскага мовазнаўцы Петэра Кірая.

У дыскусіі прынялі таксама ўдзел кіраўнік кафедры славістыкі ў Дзяржаўным універсітэце ў Мілане Бруна Мерыджы, прафесар Роберт Оці з Оксфарда і іншыя вучоныя.

Балгарская акадэмія навук устанавіла прэмію за арыгінальныя даследаванні балгарскіх і зарубежных вучоных у галіне стара-балгарскай пісьменнасці, літаратуры і мастацтва. Прэмія імя двух братоў — асветнікаў Кірыла і Мяфодзія будзе прысуджацца штогод 24 мая.

В. РАДЗЕЎ,
балгарскі журналіст.

ЛЕГЕНДАРНАМУ ПОДЗВІГУ ГЛЕЗАСА —28 ГАДОЎ

У МАЙСКУЮ НОЧ 1941 года 19-гадовы грэчаскі юнак узняўся на вяршыню старажытнага Акропаля ў Афінах, які гітлераўскія акупанты пераўтварылі ў ваенную крэпасць, і сарваў з высокай мачты ненавісны флаг з фашысцкай свастыкай. Гэтым юнаком быў Маноліс Глезас, які стаў першым партызанам Элады. Фашысты па асабістым указанні Гітлера прыгаварылі яго завочна да пакарання смерцю.

Пасля другой сусветнай вайны Маноліс Глезас стаў відным палітычным дзеячом, сакратаром Адзінай дэмакратычнай левай партыі — ЭДА, дырэктарам газеты «Аўгі». Імя Глезаса стала сімвалам беззапаветнай адданасці ідэалам свабоды і дэмакратыі, барацьбы супраць усякага праяўлення фашызму. Грэчаскія рэакцыйныя колы не раз спрабавалі пазбавіцца ад палымянага барацьбіта за мір і дэмакратыю. Легенедарнымі сталі яго словы, кінутыя ў твар ваенным суддзям у трыбунале Афін у ліпені 1959 года, калі грэчаская асфалія (палітычная паліцыя) арганізавала супраць яго правакацыйны працэс: «Вы можаце пазбавіць мяне жыцця, але вам ніколі не ўдасца знішчыць ідэі, за якія я змагаюся!»

Хунта «чорных палкоўнікаў», якая прыйшла да ўлады ў выніку ваеннага перавароту 21 красавіка 1967 года, адразу ж паспяшыла арыштаваць М. Глезаса і кінуць яго ў турму. Ваенна-фашысцкая дыктатура сёння зноў творыць крывавыя злачынствы на грэчаскай зямлі. За кароткі тэрмін свайго кіравання хунта пераўтварыла краіну ў канцэнтрацыйны лагер. Растаптана канстытуцыя, разагнаны парламент і палітычныя партыі. На скалістых астравах Лерас і Юра ў сырых казематах, за калючым дротам пакутуюць тысячы грэчаскіх патрыётаў. У краіне, якая дала свету выдатных мысліцеляў і пісьменнікаў—Сакрата, Дэмасфена, Сафокла, забаронены іх творы. Такі ж лёс і бессмяротных твораў Р. Ралана, М. Горкага, М. А. Шолахава і іншых прагрэсіўных пісьменнікаў свету. Чорныя хмары навіслі над Эладай.

Весткі, якія даходзяць з Грэцыі, поўныя трывогі за лёс тысяч дэмакратаў, якія пакутуюць у засценках хунты. З Афін не перастаюць паступаць паведамленні аб новых арыштах і праследаваннях патрыётаў, аб новых судзілішчах. Але фашысцкі тэрор — сведчанне не сілы, а слабасці дыктатараў. Ім не ўдасца катаваннямі і сілай зброі выратаваць рэжым, які адвяргаецца народам.

«Хунта, якая адчувае, як усё больш расце яе ізаляцыя ад народа і міжнароднай прагрэсіўнай грамадскасці,—указваецца ў заяве Палітбюро ЦК Камуністычнай партыі Грэцыі,—намерана з дапамогай новых судовых працэсаў тэрарызаваць народ, каб, прапагандуючы антыкамунізм і антысаветызм, апраўдаць існаванне свайго хісткага рэжыму».

Хваля ганебных судзілішчаў пракацілася па краіне. Ваенныя трыбуналы Афін, Салонікаў, Ларысы і іншых гарадоў працуюць з поўнай нагрузкай. Абвінавачванні, якія прад'яўляюцца патрыётам на падставе славутага Закона № 509 аб забароне камуністычнай дзейнасці, аднатыповыя: «спроба звяржэння існуючага дзяржаўнага і сацыяльнага ладу», «падрыўная дзейнасць», стварэнне груп Супраціўлення рэжыму, удзел у Патрыятычным антыдыктатарскім фронце і іншых дэмакратычных арганізацыях.

Абвінаваўцамі і сведкамі абвінавачвання выступаюць людзі, якія прымалі ўдзел у катаваннях палітычных зняволеных у засценках асфаліі на вуліцы Бабулінас у Афінах. Так, камуніст Нікалапулас, выступаючы на працэсе 16 патрыётаў на чале з членам Палітбюро ЦК КПГ Грыгорысам Фаракасам, заявіў, што «сведкі абвінавачвання» маёр Мальоліс і капітан Бабаліс з'яўляюцца афіцэрамі «аддзела праследаванняў камунізма» афінскай асфаліі і падверглі палітзняволеных жорсткім катаванням. Ён паведаміў суду, што яго самога катавалі. Каты вырывалі ў яго пазногці і ўжывалі іншыя меры фізічнага ўздзеяння. Такія ж паказанні далі і іншыя абвінавачваемыя. Абыходжанне з палітзняволенымі ў грэчаскай асфаліі і турмах, указаў на працэсе Г. Фаракас, з'яўляецца «выклікам сусветнай цывілізацыі».

Да пажыццёвага зняволення прыгавораны Грыгорыс Фаракас. Да 20 гадоў турмы з наступным пазбаўленнем палітычных правоў на 10 гадоў прыгавораны пісьменнік-камуніст Мараіціс, камуністы Нікалапулас і Паліціс. Толькі за апошнія дні больш 70 патрыётаў былі асуджаны на падставе антыкамуністычнага Закона № 509 на тэрміны да 20 гадоў турэмнага зняволення.

Па-ранейшаму пакутуе ў турме і легендарны герой грэчаскага народа Маноліс Глезас. Нягледзячы на абвастрэнне хваробы печані, каты Грэцыі трымаюць яго ў канцлагеры на востраве Лерас. Знаходзіцца ў ссылцы сусветна вядомы кампазітар Мікіс Тэадаракіс. Да кампазітара, які хварэе на туберкулёз, нікога не дапускаюць. У турмах і канцлагерах хунты ў жахлівых умовах утрымліваюцца старыя і жанчыны, адзіная «віна» якіх — патрабаванне аднавіць канстытуцыйныя правы і дэмакратыю.

Аднак тэрор дыктатуры не ў сілах стрымаць рост народнага гневу. Тысячы новых патрыётаў Элады прымаюць эстафету барацьбы ад героя Акропаля ў дзень 28-й гадавіны яго подзвігу. На баку грэчаскіх барацьбітоў за дэмакратыю—салідарнасць і падтрымка ўсяго прагрэсіўнага і міралюбівага чалавецтва.

Ю. БАБАЯНЦ.
(ТАСС)

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

парсюка, ёсць што есці, а ты, чалавеча, мардуйся. Новая ўлада, а ўжо давай падаткі, дзяржаўныя пастаўкі. Адны пайшлі, другія прыйшлі.

— Нашы, — падказаў я.

Ён цмокнуў на каня, ляснуў лейцамі па крыжы.

— Пэўна, што ходзяць лясныя, — разважаў ён, — чаму ім не хадзіць. Гэта ж іх справа, бо вайсковыя. Мундзіры на іх новыя, арлы на шапках з каронай, панна Марыя на грудзях. Ходзяць па вёсках, але не крыўдзяць. Хіба што хто-небудзь супраціўляецца, партыйны, значыцца. Цюкнуць пэпэраўца ў лоб і няхай удава пра дзяцей турбуецца. Яшчэ не аднаму смерць напісана, вайна не скончылася...

— Так, фронт працягваецца, — згадзіўся я,

ЛАГОДНАЯ РЭВАЛЮЦЫЯ

пазіраючы ў глыбіню цёмнага лесу. Узыходзіў месяц — нібы кавалачак волава.

— Каму смерць назначана, таму толькі зямля і мілая, — сказаў драўляным голасам гаспадар.

Паздзёрак паварушыўся — зашапацела пад нагамі салома.

— Смерць і жонка богам дадзены, — загаварыў ён пагардліва за нашымі плячыма.

Гаспадар павярнуўся і са здзекам спытаў:

— А ты, Паздзёрак, часамі жонкі не маеш?

Конь ішоў па пяску цяжка. На прасецы ляжаў сіні цень. Вышэй, па-над лесам, ноч набывала металічны глянец, бляск месяца разрастаўся, свяціў нібы парахня, пераломваўся ў галінах, прыдарожныя кусты рабіліся падобнымі на чалавечыя сілуэты.

— Так-ак, што каму напісана, то напісана, — зноў пачаў гаспадар. — Хадзілі тут у нас лясныя, хадзілі. Помню, гэта было позняй вясной. Аднойчы яны прыйшлі апоўначы, прасіліся на кватэру, але кожны баяўся пусціць іх начаваць. Было іх трое, відаць, з разбітага атрада Арміі Людовай. За імі гналіся немцы. Іх было трое. Людзі так казалі, я сам не ведаю, — агаварыўся ён. — Мабыць, былі вельмі стомленыя, бо далей не пайшлі. Залезлі ў стог сена, дзірку выграблі, каб даходзіла трохі паветра. І скажыце вы, якія гэта людзі неасцярожныя! Мусіць закурылі, суччы сыны!— сплюнуў ён.—І стог пайшоў агнём. Падушыліся ў дыме. Не ўсе, праўда, адзін вырваўся, а два не змаглі выскачыць. Костачак не засталося толькі пачарнелая зброя...

— А дзе гэта было? — спытаў я, ляскаючы ад холаду зубамі. Над лесам паказаўся вышчарблены месяц. У яго бляску цямнелі выразныя контуры сасновых вершалін.

— Дзе ж было! У нашай вёсцы. У Бяджыцкага на полі. Яго стог пайшоў агнём. Сена прапала.

Раптам конь заіржаў. Удалечыні закугікала разбуджаная сава. Па вершняку прабег далікатны вецер. Сава зноў паскардзілася енкам. Гаспадар прамармытаў:

— Нейчай смерці чакае. Вось праклятая птушка!

Я ўздыхнуў з палёгкай, калі мы выехалі на шырокае поле, яснае ў месячным святле. Наперадзе чарнела вёска. Гаспадар сцебануў каня пугай. Конь пайшоў трушком — пачуў блізкае жытло...

Паздзёрака я сустрэў праз некалькі дзён. Я сядзеў на лавачцы ў парку пад Яснай Гарой і чытаў газету. Ужо было цёпла. Я чытаў справаздачу пра ўдар бронетанкавых войск на Гданьск, калі нехта спыніўся каля мяне.

— А, гэта вы,—усміхнуўся я, адарваўшыся ад газеты. — Ну і як?

— Ішоў міма, здалёк убачыў вас, падышоў, — сказаў ён скупа.

— А можа зноў возьмеце мяне ў камандзіроўку? — пажартаваў я. Ён прыняў мае словы ўсур'ёз.

— Еду сёння, — адказаў. — Я цяпер быў у павятовым кіраўніцтве, зноў загадалі ехаць, такая ўжо мая доля! Нямала чалавек нагараваўся ў вайну, а міру ўсё не відаць.

— Вайна яшчэ не скончылася.

— Але перамога блізка. Нашы войскі перайшлі Одру, ідуць на захад.

Ён рукой працёр вочы, адкінуў валасы.

— Можа і мне трэба выехаць на захад. Людзі там патрэбны, партыйныя. А тут?

— А тут? — паўтарыў я.

Ён не адказаў.

— А што за чалавек Бяджыцкі? — спытаў я. — Благі?

— Благі — не благі. Мой гаспадар. Даваенны. Але мы разышліся па добраму. Разоў колькі казаў мне: «Петрык, вярніся да мяне, платы прыбаўлю».

— Добры чалавек.

— Для сябе добры. Як усе яны. Не ўкусіць, а кроў высмакча. А той, што нас тады адвозіў, яго кум. Слізкі, як камень, які вада коціць.

— А як з арганізацыяй узаемадапамогі?

— Будзе зроблена, будзе, я ўжо некалькі чалавек угаварыў. Яшчэ баяцца...

— У лясах банды?

— Баяцца, не ведаюць, што з гэтага выйдзе. Эх! — уздыхнуў ён. — Куды лягчэй было страляць у ворага, чым перарабляць чалавека. А тут мне кажуць: «Вазьміся за іх, ты ж вясковы. Ведаеш людзей». Ведаю я іх, гадаў праклятых, ведаю іх! — прасіпеў ён. Падняўся з лаўкі ўзбуджаны. — Усе яны добрыя для сябе. Іншых бы...

— Чаму вы не пайшлі ў войска?

— Непрыдатны я

— А ў партызанах, Паздзёрак, вы былі прыдатны?

Не адказаў, стаяў перада мной. Устаў і я. Ён ішоў да вакзала, я яго крыху правёў. За плотам, на рагу вуліцы, стаяла пустая карусель, а побач з ёй крэмавы мёртвы павільён ціра. Паздзёрак запыніў увагу на бабулі, якая гандлявала рэчамі рэлігійнага ўжытку — езусавыя сэрцы, чырвоныя, як канадскія яблыкі, ладанкі, малітоўнікі, крыжыкі. Ён доўга стаяў перад ёй і з вялікім здзіўленнем глядзеў на сярэбраную металічную пласцінку з выгравіраваным арлом ў кароне. Сказаў «так, так»—сумна-сумна.

— Ну, я еду, — дадаў, счакаўшы, спакойна. — Бачыце, распагодзілася. Зручней будзе. Можна паспаць абы дзе.

— Нават у стозе, — сказаў я бяздумна.

Ён спыніўся, твар яго перасмыкнуўся, пацямнелі шрамы каля вачэй, кроў прыліла да шчок. Я зразумеў, што пакрыўдзіў яго. Ён маўчаў, і маўчанне было горш за дакор. Так, моўчкі, мы ішлі аж да плошчы, адкуль адкрываецца від на пераролены з царквы касцёл святога Якуба. Ля будынка ваенкамата Паздзёрак падаў мне руку:

— Паедзеце са мной?

Я пакруціў галавой. Ён паглядзеў мне ў вочы. Я не вытрымаў яго позірку.

— Так, так, — дадаў ён, — вы нават не ўяўляеце, як лёгка чалавек душыцца ў сене, калі гэта сена паліць спачатку газай.

Больш я яго не сустракаў. Ён быў адным з тых людзей, якія праходзяць у нашым жыцці, як выпадкова сустрэты ў вагоне падарожнік.

Больш я яго не сустракаў. Нават не ведаю, на якіх могілках ён ляжыць. Ведаю толькі, што аднойчы, калі я зайшоў да старшыні «Узаемадапамогі», ён рваў на сабе валасы і крычаў на ўвесь голас:

— Забілі чалавека. Паздзёрака. Каб яе, з гэтай лагоднай рэвалюцыяй. Помніце, вы ж так пісалі, вы — журналісты. Лагодная яна для нашых ворагаў!

Ён памыліўся. Зняты з фронту атрад войска ператрос, шукаючы зброю, вёску, у якой жыў Бяджыцкі. Яго кум, убачыўшы салдат, уцёк з дому. Салдаты зрабілі вобыск і без лішняй далікатнасці выкінулі з ложка бабку. Яна нават не пікнула, калі з-пад яе сенніка выцягнулі аўтамат з яшчэ новым, жоўтым, у некалькіх месцах заплямленым іржавымі слядамі крыві, рэменем.

Пераклаў з польскай П. СТЭФАНОВІЧ.

ЧЭРВЕНЬСКІ ЭКРАН

«У ДЗЕНЬ ВЯСЕЛЛЯ»



Вытворчасць кінастудыі «Ленфільм»
Гэта экранізацыя аднайменнай п'есы Віктара Розава, якая пастаўлена ў многіх тэатрах нашай краіны.

Аўтары кінастужкі пашырылі рамкі п'есы, вывелі сваіх герояў на волжскую прастору, на суднаверф, у горад за Волгай. З'явіліся ў карціне і новыя персанажы.

Для рэжысёра-пастаноўшчыка Вадзіма Міхайлава таксама як і для маладых артыстаў Ларысы Малявана і Анатоля Співака, што выконваюць галоўныя ролі, фільм «У дзень вяселля» — дэбют у кінематографе.

«ПРАГА НАД РУЧАЁМ»



Карціну паставілі маладыя рэжысёры Юрый Калеў і Канстанцін Осін на кінастудыі «Масфільм» па сцэнарыі Юліу Эдліса. Кінастужка прысвечана будаўнікам горнага камбіната — маладым геолагам, буравікам. У цэнтры кінаапавядання — знаёмства, першае каханне і першыя жыццёвыя выпрабаванні герояў фільма Лёшы і Лізы. На далёкую сібірскую будоўлю іх прывяла прага рамантыкі, энтузіязм маладосці, жаданне быць там дзе цяжэй за ўсё.

У ролі Лізы здымалася маладая кінаактрыса Тамара Соўчы, знаёмая гледачам па кінастужках «Зарачанскія жаніхі», «Журналіст», «Крыніцы» і інш. Ролю Лёшы іграе выпускнік тэатральнага вучылішча імя Б. Шчукіна Аляксандр Паўлаў.

■

У чэрвені на экраны рэспублікі выпускаюцца таксама новыя мастацкія кінакарціны «Сустрэчы на досвітку» і «Брыльянтавая рука» (студыя «Масфільм»), «Каранцін» (Кіеўская студыя імя А. Даўжэнкі), «Мой друг Надар» (кінастудыя «Грузія-фільм»).

З зарубежных кінастужак будуць дэманстравацца «Забойства, якое ніколі не будзе забыта» і «Месца сустрэчы—Жэнева» (ГДР), «Вымушаная прагулка» (Польшча), «Гераін» (ГДР, Венгрыя і Югаславія), «Дзеці райка» (Францыя), «Мільён гадоў нашай эры» (Англія), «Скандал ў сям'і» (Аргенціна).

■

Многа цікавага раскажуць гледачам новыя хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя фільмы «Машыны вучацца бачыць», «Голас расліны», «Блакітны карабель», «Забаронены вулкан», «Арал, мора сіняе», «Вольныя землі», «Крыніцы Тункінскай даліны», «Хроніка Марамурэша», «Ружовая чайка» і інш.

Гераічным будням барацьбы в'етнамскага народа за свабоду і незалежнасць сваёй краіны прысвечана дакументальная поўнаметражная карціна «Семнаццатая парлель».

Пра гастролі ансамбля народнага танца Грузіі ў краінах Лацінскай Амерыкі расказвае каляровы поўнаметражны фільм «За экватарам паміж акіянамі».

Беларускія кінадакументалісты перадаюць на суд гледачоў новыя кінастужкі «Дзесяць мінут з Паўлам Малчанавым» (пра творчы шлях майстра беларускай сцэны народнага артыста СССР Паўла Сцяпанавіча Малчанава), «Казка пра бярозачку і працавітых людзей» (пра першых будаўнікоў Наваполацка), «Лясны кардон» (пра Роскае лясніцтва, пра яго самага маладога лесніка—Міхала Аскірку).

ПОМНІК СТАРАЖЫТНАГА МАСТАЦТВА

Доўга ніхто не падазраваў, што ў царкве ў маленькай італьянскай вёсцы П'еве Сакана (правінцыя Арэца) ёсць цікавыя сляды этрускага мастацтва. Выявілася гэта ў час рэстаўрацыйных работ, якія пачаліся пасля таго, як царкве навадненнем 1966 года была нанесена вялікая шкода.

Архітэктар Сені, якому было даручана правядзенне рэстаўрацыйных работ, абследуючы царкву, знайшоў унутры яе прымітыўнае архітэктурнае збудаванне, дзе падлога была выкладзена каменнымі плітамі рукамі людзей, якія яўна не адчувалі прыгажосць. Тут жа былі знойдзены рэшткі прымітыўнага алтара і лесвіцы з неабчэсаных каменняў. Інтуіцыя архітэктара, які адразу падмеціў сляды рэканструкцыі пабудовы, дапамагла яму вызначыць што царква адносіцца да далёкіх часоў, якія папярэднічалі Рымскай імперыі.

Непадалёку ад царквы было знойдзена яшчэ адно прымітыўнае архітэктурнае збудаванне, элементы якога насілі выразныя прыкметы этрускай сцэны. Потым быў знойдзены вялікі ахвярнік памерам 5 на 4 метры, і з гэтага можна дапусціць, што на месцы цяперашняга П'еве Сакана было вялікае паселішча этрускаў. Каля ахвярніка былі знойдзены тры арнаментальныя фігуры з рэшткамі шматколернай расфарбоўкі. Гэтыя фігуры, на думку спецыялістаў, адносяцца да V стагоддзя да нашай эры. Вялікае значэнне гэтых археалагічных раскопак Знойдзены новы помнік старажытнага мастацтва, што дапаможа вывучэнню побыту этрускаў, якія спрадвеку насялялі тэрыторыю сучаснай Італіі.

В. ПАПОЎ,
карэспандэнт ТАСС.

Рым.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

3 чэрвеня

Першая праграма 10-00 — навіны (М). 10-15—«Маршрутамі пяцігодкі». Перадача з Варонежа. 10-45—для школьнікаў. «Каля Плеўны». «До-ре-мі». Тэлевізійныя музычныя фільмы (М). 11.15 — «Табе юнацтва!» Перадача з Пензы. 11.45 — для школьнікаў. «Прывітанне сябрам». Фільм-канцэрт. Перадача з Кіева. 16-55—праграма перадач. 17-00 — навіны (М). 17-15 — для выпускнікоў сярэдніх школ. «Перад школьным балем». 17-45 — за фасадам «свабоднага свету». «Якога колеру ФРГ?» 18-00 — «Дзецям пра звяранят». Перадача з Ленінграда. 18-30—ленінскі універсітэт мільёнаў. Гісторыя КПСС. «Па старонках часопіса «Вопросы истории КПСС» (М). 19-00—дзіцячы экран. «У казачным лесе». Кінанарыс. 19-10 — «Навука, эканоміка, практыка». Тэлевізійная сельскагаспадарчая школа. «Барацьба з эрозіяй глебы ва ўмовах Беларусі». 19-35—«Панарама навін». 19-55—чэмпіянат СССР па футболе. «Дынама» (Мінск)—«Шахцёр» (Данецк) Другі тайм. 20-40 —тэлевізійныя фільмы — лаўрэаты X занальнага конкурсу-агляду рэспублік Літвы, Латвіі, Эстоніі, Малдавіі і Беларусі. «Ян Тальтс», «І я, як яны» (Эстонія). 21-20 — міжнародныя спаборніцтвы па спартыўнай гімнастыцы. Трансляцыя на Маскву. 22-15 — «Веснік АДН». Праграма перадач 22-35—«Калейдаскоп». Перадача з Ленінграда.

Другая праграма 17-15—«Крыніца». Фальклорны клуб. Перадача з Волгаграда. 18-00—міжнародныя спаборніцтвы па спартыўнай гімнастыцы. 19-00 — А. Малышкін. «Людзі з глухога закутка». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля (М). 20-35 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21-20—экран — завочнікам. «Фізіка».

4 чэрвеня

Першая праграма 16-45 — праграма перадач. 16-50—«Навіны» (М). 17-00—«Чалавек і песня». Фільм-канцэрт аб'яднання Укртэлефільма (М). 17-30—для школьнікаў. «Вялікія фізікі свету». Герман Гельмгольц. 18-00 — «Панарама навін». 18-30 — «Па ленінскіх мясцінах». Рэпартаж з ГДР (М). 19-00 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 19-30 — чэмпіянат СССР па футболе. «Спартак» (Масква) — «Зеніт» (Ленінград) (М) У перапынку — «За бяспеку руху». Бюлетэнь аўтаінспектара (М). 21-15 — у эфіры — «Маладосць» (М). 22-00 — канцэрт лаўрэатаў конкурсу савецкай песні. Перадача з Польшчы. У перапынку — «На першынство свету па шахматах». Дзённік (М). 23-40 — навіны. Каментарыі. Праграма перадач.

Другая праграма 17-30—праграма каляровага тэлебачання. Вечар бальнага танца. Перадача з Кіева. 18-30—для школьнікаў. «Арляняты вучацца лётаць». «Дружба за ўсё даражэй». Кінанарысы. 19-00 — міжнародныя спаборніцтвы па спартыўнай гімнастыцы. 22-30—экран — завочнікам. «Вышэйшая матэматыка». II курс.

5 чэрвеня

Першая праграма. 10-00 — навіны (М). 10-15 — для дзяцей. «Расказы пра выяўленчае мастацтва» (М). 10-45 — «Начная змена». Тэленарыс Данецкай студыі тэлебачання (М). 11-05 — для юнацтва. «Шукальнікі» (М). 16-55 — праграма перадач. 17-00 — літаратурны тэатр. «Наш Гарсія Лорка». 17-35 — «Наша пошта». Тэхнічная кансультацыя. 17-50 — для дзяцей. «Буэнас дыяс» — добры дзень». Пра вывучэнне іспанскай мовы. 18-30— «Панарама навін». 19-00 — III Усесаюзнае свята пушкінскай паэзіі. Заключны вечар, прысвечаны 170-годдзю з дня нараджэння А. С. Пушкіна Трансляцыя з Канцэртнай залы імя П. І. Чайкоўскага (М). У перапынку — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 22-00 — А. С. Пушкін «Паненка-сялянка». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля. Перадача з Ленінграда. 23-00 — праграма Балгарскага тэлебачання. Канцэрт лаўрэатаў V агульнабалгарскага конкурсу спевакоў і інструменталістаў. Перадача з Сафіі. 23-40 — навіны. Каментарыі. Праграма перадач.

Другая праграма 17-00 — навіны (М). 17-30 — актуальныя праблемы эканомікі (М). 18-00 — «Масква—Кіеў» Тэлевізійная пераклічка гарадоў (М). 19-00 —«Сакратар райкома». Мастацкі фільм. 20-30 — экран — завочнікам. «Фізіка».

МАЗАІКА З ФУТРА

Аленяводы абступілі вогнішча: у гарачым агні, як бяроста, туга скручваюцца, курчацца, патрэскваюць кавалачкі футравых скурак. Гэта аленяводы паляць ні на што не прыдатныя абрэзкі — адыходы пасля выкрайкі рукавіц, пімаў, маліц... Да вогнішча цягнуцца заінелымі пысамі алені, удыхаюць ноздрамі цяпло.

Мне гэтага чалавека паказалі зводдалі: грэе рукі над чадным агнём.

Напэўна, увесь кольскі пасёлак Алені прыняў яго за дзівака: ніхто не паверыў, як не паверыў на пачатку і я, што прыехаў ён з Нікеля за гэтымі футравымі абрэзкамі: нашто яны могуць спатрэбіцца? Ён і мне сур'ёзна растлумачыў:

— Я іх для сваіх карцін збіраю.

— Вы робіце... пэндзлі?

— Не. Самі карціны. З футра. Атрымліваецца накшталт мазаікі — з розных кавалачкаў... А тут іх проста паляць. Мне б яны прыдаліся.

Карціны з футра — такое трэба паглядзець.

Ад аленяводчага саўгаса да вялікага рабочага пасёлка Нікель — некалькі гадзін аўтобусам. Заснежаны шлях, які літаральна пішчыць пад коламі, — зазвычай у Мурманскай вобласці.

Лявон Хачатран — так завуць мастака. Канечне, ён родам з Арменіі. Так, нядаўна пераехаў сюды з сям'ёй. Быў выкладчыкам Кіраваканскай сярэдняй школы, вучыў маляванню, чарчэнню, вёў урокі працы, амаль дзесяць гадоў аддаў таксама рабоце ў дзіцячай мастацкай школе. А тут працуе на камбінаце «Пячэнганікель» у аддзеле тэхнічнай інфармацыі.

— Памятаю, некалькі гадоў назад у Кіравакане павёў дзяцей на экскурсію— паказваў ім мясцовую футравую фабрыку. І сам здзівіўся, разумееш, колькі рознакаляровых адыходаў пасля раскрою. Як сумёты, ляжаць у цэхах. Прыжмурыў вочы — такая раскошная мазаіка! Прыхапіў трохі футравых кавалачкаў. На другі дзень прыйшоў — выбраў тое, што больш багатае на колер, ярчэй. Разумееш, захапіўся. На пачатку я дэкаратыўны дыванок зрабіў для спінкі аўтамашыны...

У яго пакоі першае маё здзіўленне прайшло.

Лявон скінуў світэр, разматаў шалік — пажылы, рухавы чалавек, каўказская манера краталь пальцам вус, радасць з прычыны госця.

Перада мной на сцяне вісеў мазаічны партрэт Уладзіміра Ільіча Леніна ў профіль, сабраны... Хаця зводдалі і не здагадаешся, што ўвесь ён, вялізнага памеру (прыкладна на паўтара метры), сабраны з кавалачкаў футра, зроблены старанна, любоўна. Не за адзін месяц карпатліва падбіраўся валасок да валаска. Арыгінальнае аматарскае захапленне, даведзенае да прафесіянальнага мастацтва.

Падобны ж мазаічны партрэт армянскага бальшавіка-рэвалюцыянера Сцяпана Шаумяна, які Лявон падараваў гораду Ерэвану. Пейзаж з футра «Краіна Наіры»—карціна-дыван — цяпер у Краснадары, таксама падараваў...

Ён з пільнай настаўніцкай цікаўнасцю заглядваў у мой бланкнот, ці правільна я запісваю, і, быццам дыктуючы ў такт сваім крокам, пахаджаў каля стала, трымаючы рукі за спіной. Пяць месяцаў збіраў ён партрэт Шаумяна: «Збіраць партрэт», — неяк непрывычна нават чуць такое. Працаваў спачатку над малюнкам, перавёў яго на палатно, пасля «складваў паверхневую графічную мускулатуру твара (любы першаадкрывальнік, канечне, мае права ўводзіць свае тэрміны). Пасля прыклейваў кавалачкі скурак. Чым? Клеем «Латэкс».

Лявон адкрыў карабок з калекцыяй самых разнастайных футраў — гэта яго палітра. На ўсякі выпадак яна густа пранафталінена. Тут жа ў яго пакоі два мальберты, вакол палотны з эскізамі, фотаапарат, кінаапарат, фотапавелічальнік — гэта ўсё іншыя захапленні гаспадара кватэры.

— Навошта вам два мальберты? — пытаюся.

— Адзін мой. Другі — для дзяцей з пасёлка... О, цікавяцца! Часта заходзяць. Дом культуры ў Нікелі адкрыў дзіцячую мастацкую студыю.

— І вы, канечне, узяліся вучыць дзяцей?

Ён пакратаў вус пальцам: «інакай як жа?» — быццам сказаў гэты каўказскі жэст Лявона Хачатрана.

Валянцін ЖАРАЎ,
карэспандэнт АДН.

«Літаратура і мастацтва» 4

Аўторак, 3 чэрвеня 1969 года

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыемнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара— 3-25-25, адказнага сакратара—3-44-04, аддзела літаратуры—3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі—3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры, вытворчай эстэтыкі—3-24-62, аддзела публіцыстыкі—3-24-62, аддзела культуры— 3-22-04, аддзела інфармацыі—3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Друкарня выдавецтва «Звязда».

Індэкс 63856

АТ 03821.